

יד מהרש"א
מסכת פסחים
פרק ערבי פסחים
חלק א'
מדף צט: עד דף קד.

י"ט חשוון תשע"ג

© Yechezkel Folger 2012

מפתח

מפתח.....	2
דף צט:	4
תד"ה לא יאכל.....	4
תד"ה עד שתחשך.....	5
תד"ה לא יפחתו לו (א).....	8
תד"ה לא יפחתו לו (ב).....	9
תד"ה מן המנחה ולמעלה ותד"ה דילמא משבשתא היא.....	10
דף ק.....	13
רשב"ם ד"ה א"ל רשב"ג.....	13
רשב"ם ד"ה ולא כר' יוסי.....	14
תד"ה דילמא משבשתא היא.....	15
תד"ה מכלל דפליגי.....	16
תד"ה ר' יוסי אומר אין מפסיקין.....	19
תד"ה אין מפסיקין.....	20
דף קי.....	21
גמרא מאי מפסיקין וכו'.....	21
רשב"ם ד"ה ה"ג.....	22
רשב"ם ד"ה כאן קודם ט'.....	25
תד"ה שאין מביאין.....	26
תד"ה ידי קידוש יצאו ובא"ד ולא דוקא.....	27
תד"ה ידי יין לא יצאו.....	30
בא"ד אבל.....	32
דף קיא.....	33
תד"ה אבל ממקום למקום.....	33
תד"ה טעימו מידי.....	35
תוספות ד"ה ובקידושא.....	36
תד"ה שינוי יין ובא"ד ודוקא.....	37
דף קיב: עד דף קב.....	38
סוגיא דרב חסדא – גמרא וטעמא דהניחו שם רשב"ם ד"ה קשיא לרב חסדא וד"ה להודיעך כחו תד"ה.....	38
אלא בדברים וד"ה תניא כוותי'.....	38
דף קיב:.....	44
רשב"ם ד"ה ולימרינהו.....	44
תד"ה הכי גרסינן.....	46
תד"ה שאין אומרים.....	47
תד"ה מניחו לאחר המזון.....	48
תד"ה דאית לי' ואמר רב.....	49
דף קיג.....	50
גמרא ורבה אמר יהנ"ק רשב"ם ד"ה קני"ה ונקי"ה.....	50
תד"ה לא הוו ידעיתו.....	52
תד"ה אנא דעבדי.....	53
דף קיד:.....	54
אמר לי' לא סבר לי'.....	54
רשב"ם ד"ה אסור לכו למישתי.....	55

תד"ה רב אשי	56
תד"ה וקאמר רב	58
דף קד	59
תד"ה בעי למימר	59
תד"ה בין יום	62

דף צט:

תד"ה לא יאכל

תוס' בד"ה לא יאכל כו' וי"ל דאיירי במצה עשירה כו' אלא במצה הראויה לצאת כו' עכ"ל וה"ה דמצי לאוקמא בבציקות של גוים דאינו יוצא בה י"ח כמ"ש התוס' לקמן ויש לחלק דמצה עשירה לאו טעם מצת מצוה היא ושרי משא"כ בצקות ש"ג דטעם מצה היא וק"ל:

(1) הקדמה

(א) משנה

(i) ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך

(ב) תוספות

(i) שאלה

(1) איזה מאכל שרי לאכול בערב פסח עד סמוך למנחה ואסור לאכול מסמוך למנחה ואילך

(א) ליכא למימר מדובר במצה דהרי בירושלמי איתא אשר מצה אסורה באכילה כל היום בערב פסח

(ב) וליכא למימר מדובר במיני תרגימא דהרי מיני תרגימא מותרין באכילה כל היום בערב פסח

(ii) תשובה

(1) במשנה מדובר במצה עשירה דאינה ראוי' לצאת בה ידי חובתו ואסורה דיקא מן מנחה ואילך

(2) בירושלמי מדובר במצה שאינה עשירה וראוי' לצאת בה ידי חובתו ואותה מצה אסורה כל היום

(2) מהרש"א

(א) שאלה

(i) בציקות נכרים נמי אינן ראויין לצאת בהן ידי חובתו

(ii) האם אף בציקות נכרים אינן אסורין אלא מן סמוך למנחה ואילך

(ב) תשובה

(i) מצה עשירה יש לה טעם שונה מן מצה שאינה עשירה

(ii) מה שאין כן בציקות של נכרים דיש להן טעם דומה למצה שאינה עשירה

(iii) ולכן יכול להיות אשר בציקות של נכרים אסורין כל היום דומיא למצה שאינה עשירה

תד"ה עד שתחשך

בד"ה עד שתחשך כו' ורבי' יודא תירץ אפילו אי בעינן גבי שבתות וי"ט עד שתחשך
הכא אצטריך למיתנא לאשמעינן כו' עכ"ל כצ"ל מצאתי וכתירוץ מה"ר יחיאל דהכא
אגב אורחא תנייה וק"ל:

(1) משנה

(א) ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך

(2) ברייתא

(א) לא יאכל אדם בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ומעלה

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) הקדמה

(i) בברייתא לגבי ערבי שבתות וימים טובים לא קתני עד מתי ממשיך איסור זה

(ii) ולכאורה ממשיך עד חשיכה ונקטי בברייתא אשר נלך בשיטה זו אף אלו לא קתני כן בהדיא

(ב) קשיא

(i) אם כן מאי שנא משנה דידן לגבי ערבי פסחים דאיצטריך למיתני בהדיא "עד שתחשך"

(ג) תירוץ ר"י מקורביל

(i) אכן

(1) בשבת ושאר ימים טובים שרי מבעוד יום לעשות קידוש ולאכול

(2) ולכן לא קתני בברייתא "עד שתחשך"

(ii) משא"כ

(1) בערבי פסחים דאסור לאכול עד שתחשך דכתיב "ואכלו את הבשר בלילה הזה"

(2) והיינו טעמא דאיצטריך למיתני גבייהו "עד שתחשך"

(4) גמרא

(א) קשיא

(i) במשנה מאי איריא ערבי פסחים אפילו ערבי שבתות וימים טובים נמי

(ב) תירוץ

(i) רב פפא ורב הונא מתרצי קושיא זו כל אחד לפי דרכו

(ii) תוכן תירוציהן של רב הונא ורב פפא אינן מענייננו עכשיו

(5) המשך תוספות

(א) קושיית רבינו יחיאל לר"י מקורביל דס"ל אשר בשבתות וימים טובים שרי לקדש ולאכול מבעוד יום

(i) ליתרצי בגמרא דאיצטריך למשנה למיתני דין ערבי פסחים לחוד' לאשמועינן אשר איסור אכילה

בערב פסח ממשיך עד שתחשך שלא כדין ערבי שבתות וימים טובים דלא ממשיך אלא עד

שעושה קידוש

(ב) תירוץ

- (i) דינא דערב פסח דאסור עד שתחשך כבר נודע לנו מגמרא במסכת זבחים
- (ii) ולכן איצטריך בגמרא למיסמך על תירוצים דרב הונא ורב פפא
- (ג) קשיא
- (i) קבענו אשר רב הונא ורב פפא מיישבים במסקנא הא דאיצטריך למשנה למיתני דיקא איסור אכילה דערב פסח
- (ii) ברם
- (1) כיון דכבר מפורש בזבחים דבערבי פסחים אסור עד שתחשך
- (2) למה לה למשנה להוסיף דאיסור אכילה ממשיך עד שתחשך
- (ד) תירוץ
- (i) כיון דמכח רב הונא ורב פפא איצטריך למשנה למיתני איסור אכילה לגבי פסח
- (ii) אגב אורחא קא משמע לן נמי דינא דגמרא במסכת זבחים
- (1) דאיסור אכילה דערב פסח ממשיך עד שתחשך
- (2) הגם דאיסור אכילה בשבתות וימים טובים ממשיך דיקא עד שעושה קידוש
- (6) המשך תוספות
- (א) תירוץ דרבינו יהודה לקושיית ר"י מקורביל
- (i) לעולם אימא לך דאיסור אכילה בערבי שבתות וימים טובים ממשיך עד שתחשך
- (ii) ואל תיקשי דהיתכן
- (1) דבברייתא לגבי ערבי שבתות וימים טובים לא קתני דאסור עד שתחשך
- (2) ובמשנה לגבי ערבי פסחים קתני דאסור עד שתחשך
- (iii) דהיינו טעמא
- (1) דדיקא לגבי קרבן פסח היינו יכולין למיטעי ולמימר
- (א) דקרבן פסח דנשחט מבעוד יום גם כן נאכל מבעוד יום
- (ב) דומיא לשאר זבחים דנשחטין ונאכלין מבעוד יום
- (7) מהרש"א
- (א) קושיית רבינו יחיאל ושקלא וטריא דלעיל יש לו מקום אף לתירוץ דרבינו יהודה
- (ב) דהיינו
- (i) קושיא דרבינו יחיאל
- (1) ליתרצי בגמרא דאיצטריך למשנה למיתני דין ערבי פסחים לאשמועינן אשר איסור אכילה בערב פסח ממשיך עד שתחשך הגם דקרבן פסח נשחט מבעוד יום
- (ii) תירוץ
- (1) דינא דעד שתחשך כבר נודע לנו מגמרא במסכת זבחים
- (2) ולכן איצטריך בגמרא למיסמך על תירוצים דרב הונא ורב פפא
- (iii) קשיא

(1) קבענו אשר רב הונא ורב פפא מיישבים במסקנא הא דאיצטריך למשנה למיתני דיקא איסור אכילה דערב פסח

(2) ברם

(א) כיון דכבר מפורש בזבחים דבערבי פסחים אסור עד שתחשך

(ב) למה לה למשנה להוסיף דאיסור אכילה ממשיך עד שתחשך

(iv) תירוץ

(1) כיון דמכח רב הונא ורב פפא איצטריך למשנה למיתני איסור אכילה לגבי פסח

(2) אגב אורחא קא משמע לן נמי

(א) דמכח משנה דזבחים ממשיך איסור אכילה בערבי פסחים עד שתחשך

(ב) הגם דקרובן פסח נשחט מבעוד יום

תד"ה לא יפחתו לו (א')

בד"ה לא יפחתו לו כו' והא דקאמר מן התמחוי לא ימנע מלקבל כדי כו' עכ"ל נראה לפרש דבריהם כמ"ש המרדכי בשם ר"י שהביא פרשב"ם גבי אפילו מן התמחוי וכתב דל"נ לר' יחיאל כו' דמשמע דאגבאי צדקה קאי שיתנו לו מן התמחוי דהא קאי אלא יפחתו לו לכן נראה לר"י דמיירי שיש לו מזון ב' סעודות ואמרי' מי שיש לו מזון ב' סעודות לא יטול מן התמחוי ואם לא בשביל ד' כוסות לא היה נזקק ליטול מן התמחוי ובשביל ד' כוסות קאמר שיטול מן התמחוי וכן משמע כו' עכ"ל ע"ש וזה שכתבו התוס' מן התמחוי לא ימנע מלקבל אף שיש לו ב' סעודות מ"מ כדי לקיים ד' כוסות יקבל מן התמחוי ודלא כפירוש רשב"ם בזה ודו"ק:

(1) משנה

(א) אפילו עני שבישראל ... לא יפחתו לו מארבע כוסות של יין ואפילו מן התמחוי

(2) רשב"ם

(א) "לא יפחתו לו" קאי אגבאי צדקה

(i) דגבאי צדקה לא יפחת לעני מארבע כוסות

(ב) משא"כ "אפילו מן התמחוי" דקאי אעני עצמו

(i) דהיינו

(1) אפילו עני שאין לו מה לאכול אלא מן התמחוי

(2) אף על פי כן

(א) אלו לא מקבל ד' כוסות מגבאי צדקה

(ב) צריך למכור מלבושו וכו' לקנות יין לארבע כוסות

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) "אפילו מן התמחוי" נמי קאי אגבאי צדקה

(ב) דהיינו

(i) גבאי צדקה חייב לתת לעני ארבע כוסות מן התמחוי

(ii) אף בגוונא דעני יש לו מזון ב' סעודות דבעלמא אין נותנין לו מן התמחוי

תד"ה לא יפחתו לו (ב')

בד"ה לא יפחתו כו' מיהו יש לדחות בשיש להם כוס לעצמם כו' עכ"ל ואשמעינן אף על פי שהוא לא שתה רביעית אלא רובו של רביעית סגי וה"ה דבלא השקה מהן לאחרים והוא שתה רובו דסגי וק"ל:

תד"ה מן המנחה ולמעלה ותד"ה דילמא משבשתא היא

בד"ה מן המנחה ולמעלה השתא ס"ד דלאו דוקא אלא ה"ה סמוך למנחה עכ"ל ק"ק האי לישנא דס"ד דהא במסקנא נמי הכי הוא דמסיק כרב הונא וברייתא דלקמן דקתני סמוך למנחה לאו משבשתא היא וע"כ דהך דקתני הכא מן המנחה היינו סמוך כפירש"י ורשב"ם לקמן וק"ל:

תוס' בד"ה דילמא משבשתא היא וברייתא קמייתא כו' היא עיקר משום דלדידיה כו' עכ"ל דאי לאו הכי לית לן למימר דילמא משבשתא בתרייתא כיון דאפשר לקיימה ולפרש קמייתא נמי בסמוך משמע דהא אפשר לפרושי הכי דהכי מפרשינן לה לפי האמת וק"ל:

(1) הקדמה

(א) "סמוך למנחה" משמעו ט' שעות

(ב) "מן המנחה ולמעלה" משמעו ט' שעות ומחצה

(2) משנה

(א) ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך דהיינו מט' שעות ואילך

(3) ברייתא א'

(א) ר' יהודה

(i) לא יאכל אדם בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה עד שתחשך דפשיטות משמעו מן ט' שעות ומחצה ואילך

(ב) ר' יוסי

(i) אוכל והולך עד שתחשך

(4) ברייתא ב'

(א) ר' יהודה

(i) לא יאכל אדם בערבי שבתות וימים טובים מט' שעות ולמעלה דהיינו מן סמוך למנחה ואילך

(ב) ר' יוסי

(i) אוכל והולך עד שתחשך

(5) גמרא

(א) קשיא

(i) במשנה מאי איריא ערבי פסחים

(ii) הרי מברייתא א' אליבא דר' יהודה כבר אשמועינן הך דינא לערבי שבתות ולכל ימים טובים

(6) תוספות

(א) קשיא

(i) בברייתא א' קאמר ר' יהודה דדיקא "מן מנחה ולמעלה" אסור באכילה בערבי שבתות וימים טובים דהיינו מן ט' שעות ומחצה ואילך

(ii) אמאי נקט מקשן

- (1) אשר משמעות "מן המנחה ולמעלה" בברייתא א' דומה למשמעות "סמוך למנחה" במשנה
- (2) הגם ד"סמוך למנחה" מתחיל חצי שעה מקודם לשעת מנחה
- (ב) תירוך
- (i) בשלב זה של ההוה אמינא נוקט מקשן אשר ברייתא א' אינה מדויקת ואשר כוונתה באמרה "מן המנחה ולמעלה" היינו סמוך למנחה כבמשנה
- (7) מהרש"א
- (א) שים לב
- (i) דנבאר להלן בהמשך דגמרא אשר
- (1) לא זו בלבד אשר מקשן בהוה אמינא נוקט אשר ברייתא א' אינה מדויקת
- (2) אלא אף זו אשר למסקנא דגמרא גם כן נוקטין אשר ברייתא א' אינה מדויקת
- (8) המשך דגמרא
- (א) תירוך דרב הונא
- (i) אין הכי נמי אשר משנתינו אינה רבותא לר' יהודה
- (ii) ברם משנה קמ"ל
- (1) דהגם דבערבי שבתות וימים טובים קסבר ר' יוסי דאוכל והולך עד שתחשך
- (2) לגבי ערב פסח מודה ר' יוסי דאסור באכילה החל מן סמוך למנחה
- (ב) תירוך דרב פפא
- (i) ברייתא א' מדויקת דבשבת ושאר ימים טובים לר' יהודה מותר לאכול **עד המנחה** בשעה ט' ומחצה
- (ii) מתניתין קמ"ל לר' יהודה דבערב פסח כבר אסור לאכול **מסמוך למנחה** בט' שעות
- (ג) קשיא לרב פפא כמבואר בתוספות ד"ה מן המנחה ומעלה
- (i) הרי בברייתא ב' איתא דלר' יהודה גם בשבת ושאר ימים טובים אסור לאכול **מסמוך למנחה** בט' שעות
- (ii) ומובן אשר ברייתא א' אינה מדויקת באמרה אשר בערבי שבתות וימים טובים לא חל האיסור אלא בשעה ט' ומחצה
- (iii) ומובן דתירוצו של רב פפא מופרכת
- (ד) תירוך מר זוטרא לקושיא דגמרא לרב פפא
- (i) יכול להיות אשר ברייתא ב' משבשתא
- (ii) ודצודק רב פפא אשר ברייתא א' מדויקת דדיקא בט' שעות ומחצה אסור לאכול בערבי שבתות וימים טובים
- (9) תוספות ד"ה משבשתא כמבואר במהרש"א
- (א) שאלה
- (i) אמאי עדיף לי' למר זוטרא למימר
- (1) אשר תירוצו דרב פפא קיימת מחמת דברייתא ב' משבשתא וברייתא א' מדויקת

(2) במקום למימר אשר ברייתא א' משבשתא או אינה מדויקת ושיטתו דרב פפא מופרכת ואזלינן בשיטת רב הונא

(ii) דהרי סוף כל סוף

(1) קבענו להוה אמינא דגמרא דאית לה אשר ברייתא א' אינה מדויקת

(2) וגם כן הערנו אשר גם למסקנא דגמרא נוקטין אשר ברייתא א' אינה מדויקת

(ב) תשובה

(i) תירוצו דרב פפא עדיף מחמת דלתירוצו אתיא מתניתין למילף שיטות ר' יהודה ור' יוסי תרוייהו

(ii) מה שאין כן תירוצו דרב הונא דלתירוצו לא אתיא מתניתין אלא למילף שיטת ר' יוסי

(10) המשך דגמרא

(א) קשיא למר זוטרא ולרב פפא

(i) ר' פנחס ברי' דר' אמי קיבלה לברייתא ב'

(ii) הרי דאינה משבשתא

(ב) מסקנא כמבואר ברשב"ם ומהרש"א בד"ה מחזורתא

(i) אכן מוכרח אשר ברייתא ב' אינה משבשתא

(ii) ולכן מבואר אשר ברייתא א' אינה מדויקת ותירוצו דרב פפא מופרכת

דף ק.

רשב"ם ד"ה א"ל רשב"ג

[דף ק עמוד א] בפרשב"ם בד"ה א"ל רשב"ג כו' דר' יוסי אפילו להתחיל כו' שרי בהדיא לקמן כו' עכ"ל מהנך ברייתות דלעיל דקתני לא יאכל כו' ר"י אומר אוכל והולך עד שתחשך נמי מוכח דשרי ר"י אפילו להתחיל ואפשר דבהך דלקמן מפורש טפי וק"ל:

רשב"ם ד"ה ולא כר' יוסי

בד"ה לא כרבי יודא כו' כדין כל שבתות השנה שהביאו לחם כו' א"נ משום סילוק כו'
עכ"ל ר"ל כדין כל שבתות כו' וטעמו כי היכי דתיתי סעודה ביקרא דשבתא א"נ משום
סילוק פתורא דהיינו משום ברכת המזון שהיו רגילין לסלק שלחנות שלהן וק"ל:

תד"ה דילמא משבשתא היא

תוס' בד"ה דילמא משבשתא היא וברייתא קמייתא כו' היא עיקר משום דלדידיה כו' עכ"ל דאי לאו הכי לית לן למימר דילמא משבשתא בתרייתא כיון דאפשר לקיימה ולפרש קמייתא נמי בסמוך משמע דהא אפשר לפרושי הכי דהכי מפרשינן לה לפי האמת וק"ל:

עיינ בדף צט: תד"ה מן המנחה ולמעלה

תד"ה מכלל דפליגי

בד"ה מכלל דפליגי כו' והיינו אפילו בע"פ דאין מתחילין דבע"ש שרי ר"י אפילו להתחיל כו' עכ"ל ולפי שיטתיה כתבו התוספות לקמן ג"כ בשם ר' יחיאל מדפסיק כר"י בהפסקה כו' מכלל דלכתחלה לא קיי"ל כוותיה כו' ועי' ברא"ש שדחה סברא זו דתרי מיילי נינהו דאפשר דאע"ג דשרי ר"י להתחיל כו' מ"מ לכשתחשך צריך להפסיק כו' וע"ש באורך ע"פ הרי"ף ודו"ק:

(1) משנה

(א) ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך

(2) ברייתא א'

(א) ר' יהודה

(i) לא יאכל אדם בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה עד שתחשך

(ב) ר' יוסי

(i) אוכל והולך עד שתחשך

(3) ברייתא ב'

(א) מעשה ברשב"ג בערב שבת דהתחילו סעודתן בהיתר

(ב) וקאמר ר' יוסי דלא צריך להפסיק סעודתו בחשיכה

(4) גמרא

(א) קשיא

(i) אמאי איצטריך למשנה למילף דין איסור אכילה בערב פסח

(ii) מברייתא א' אליבא דר' יהודה כבר אשמועינן הך דינא לערבי שבתות ולכל ימים טובים

(ב) תירוץ דרב הונא

(i) אין הכי נמי אשר משנתנו אינה רבותא לר' יהודה

(ii) ברם משנה קמ"ל

(1) דהגם דבערבי שבתות וימים טובים קסבר ר' יוסי דאוכל והולך עד שתחשך

(2) לגבי ערב פסח מודה ר' יוסי דאיסור באכילה החל מן סמוך למנחה

(ג) מימרא דר' יוחנן

(i) הלכה כר' יהודה בערב פסח והלכה כר' יוסי בערב שבת

(ד) קשיא

(i) ממימרא דר' יוחנן משמע

(1) דר' יוסי אית לי' בין בערב שבת בין בערב פסח דאוכל והולך עד שתחשך

(2) ודהלכה כמותו מיהת בערב שבת

(ii) והיינו דלא כרב הונא דאית לי' דמשנה אשמועינן דבערבי פסחים מודה ר' יוסי לר' יהודה דאיכא

איסור אכילה החל בסמוך למנחה

(ה) תירוץ

(i) צודק רב הונא דלא פליגי בזמן התחלת איסור בערב פסח דאף ר' יוסי אית לי' דאסור באכילה מן סמוך למנחה ואילך

(ii) אלא

(1) פליגי בין בערב שבת בין בערב פסח

(א) אלו צריך להפסיק בחשיכה היכא דהתחיל בהיתר

(ב) דבאותו אופן

(i) לר' יהודה צריך להפסיק בעקירת שלחן

(ii) ולר' יוסי לא צריך להפסיק

(2) ולהלכה

(א) בערב שבת לא צריך להפסיק כר' יוסי

(ב) ובערב פסח צריך להפסיק בעקירת שלחן כר' יהודה

(iii) והא ראי' דברייתא ב' קתני בהדיא דלר' יוסי לא צריך להפסיק

(5) תוספות בד"ה מכלל דפליגי

(א) קשיא

(i) קבענו דברייתא ב' בערב שבת משתעי

(ii) ואמאי נוקטין בגמרא דלר' יוסי קסבר דאף בערב פסח לא צריך להפסיק

(ב) תירוץ דרבינו יחיאל

(i) מדס"ל לר' יוסי דבשבת מתחיל עד שתחשך

(ii) פשיטא הוא ולא איצטריך לי' למימר בברייתא ב' דסבירא לי' דבשבת כשהתחיל בהיתר עד רגע לפני חשיכה דאינו מפסיק כשתחשך

(iii) ולכן מסתבר דאשמועינן דבערב פסח נמי אינו מפסיק כשתחשך הגם דאיסור אכילה מתחיל מקודם בסמוך למנחה

(6) תוספות ד"ה אין מפסיקין

(א) שיטת רבינו יחיאל

(i) כיון דלא קבעו הלכה כר' יוסי בשבת אלא לגבי הפסקה

(ii) מוכרח אשר שלא כר' יוסי בשבת אסור להתחיל באכילה עד שתחשך

(7) מהרש"א

(א) ביאור

(i) היינו מטעם דקבענו לעיל לרבינו יחיאל

(1) דאלו להלכה מותר להתחיל באכילה עד שתחשך כר' יוסי פשיטא דלא צריך להפסיק כשתחשך

(2) ולכן כיון דקבענו להלכה דצריך להפסיק משתחשך מובן דלהלכה אסור להתחיל אף מקודם שתחשך כר' יהודה

(ii) ברם רא"ש פליג על סברא זו

תד"ה ר' יוסי אומר אין מפסיקין

ר' יוסי אומר כו' וי"ל דיעשו ארבע כוסות שלא כסדר כו' ואחריו כוס של קידוש וירקות כו' ואחריו מרור כו' עכ"ל ולא נקט מצה דאם כן היה צריך לעשות סעודה והוה הזרן קושיין לדוכתא דאי צריך מה לו להמתין יפסיק מיד וצ"ל דאוכל מצת מצוה בסעודה ראשונה קודם קידוש וק"ל:

(1) הקדמה כמבואר בתוספות

(א) לר' יוסי אין מפסיקין בחשיכה וגומר כל הסעודה ומברך ברכת המזון ואח"כ מקדש

(2) תוספות

(i) מוכרח דלר' יוסי אינו צריך לעשות סעודה אחרת לשם שבת

(ii) דאל"ה מאי הועיל לו מאי דלא הפסיק סעודתו

(ב) קשיא

(i) הרי איצטריך שתהא קידוש במקום סעודה

(ג) תירוך

(i) הך סעודה ראשונה שגמרה לפני בהמ"ז חשיב "סעודה" אף לגבי קידוש

(ד) קשיא

(i) לכאורה כוס של קידוש חשיב כוס ראשון של ארבע כוסות

(ii) וכיוון דלא יעשה סעודה אחרת מובן דלא יברך בהמ"ז לאחר קידוש

(iii) ותיקשי היאך יצא ידי חובת ארבע כוסות בפסח

(ה) תירוך

(i) אותו כוס לבהמ"ז שבירך קודם לקידוש חשוב כוס א'

(ii) כוס קידוש חשיב כוס ב' ולאחר כוס קידוש אוכל ירקות

(iii) שותה כוס ג' למה נשתנה ולמרור דאחריו

(iv) ושותה כוס ד' לאחר הלל

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמרת דכוס ג' עולה למרור שאחריו

(ii) ואמאי לא אמרת דעולה נמי למצה שאחריו

(ב) תירוך

(i) מוכרח דכבר יצא ידי חובת מצה בסעודה שנגמרה קודם קידוש

(ii) דאל"ה

(1) צריך לאכול מצה עכשיו לאחר קידוש בסעודה חדשה

(2) וחזרה קושיא לדוכתא דמה הועיל לו הא דלא הפסיק סעודתו הראשונה

תד"ה אין מפסיקין

בד"ה אין מפסיקין בהתחילו בהיתר איירי דבהתחילו באיסור מודה ר"י דמפסיקין כו' עכ"ל הא דנימא דפליגי בהתחילו בהיתר ואפ"ה ר' יודא קאמר דמפסיקין מוכח שפיר מהך עובדא דמייתי שהיו מסובין והתחילו בהיתר שהרי ר' יודא היה שם אבל מ"ש דבהתחילו באיסור והיינו בע"פ מודה ר"י אין זה מוכרח אלא מסברא קאמרי הכי ומיהו לקמן בפרקין מהא דקאמרינן סוף סוף מאי רבותא דאגריפוס כו' יש להוכיח כן ועי' פירש רשב"ם שם ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) ברייתא א' כמוגה בדפוס עוז והדר

(i) מעשה ברשב"ג ור' יהודה ור' יוסי שהיו מסובין בעכו וקידש עליהן היום

(ii) ורצה ר' יהודה להפסיק

(2) הקדמה ב'

(א) ברייתא ב' בדף קז:

(i) אפילו אגריפס המלך שהוא רגיל לאכול בט' שעות אותו היום לא יאכל עד שתחשך

(ב) גמרא בדף קז:

(i) על סמך ברייתא ב' קובעים

(1) דר' יוסי דאית ליה דלא מפסיק בחשיכה לסעודה שהתחיל בהיתר

(2) מיהת מודה דבחשיכה צריך להפסיק לסעודה שהתחיל באיסור כגון סעודה דהתחיל בערב פסח החל סמוך למנחה

(3) תוספות דידן

(א) ר' יהודה אית ליה דמפסיקין בחשיכה אפילו לסעודה שהתחיל בהיתר

(ב) ר' יוסי

(i) אין מפסיקין כשהתחיל בהיתר

(4) מהרש"א

(א) שאלה

(i) מנא להו לתוספות

(ii) דלר' יהודה צריך להפסיק אף כשהתחיל בהיתר

(ב) תשובה

(i) קבענו דבברייתא א' רצה ר' יהודה להפסיק לסעודה הגם השתתף בה ובפשיטות התחילו בהיתר לפי שיטתו

(ג) שאלה

(i) מנא להו לתוספות דלר' יוסי צריך להפסיק כשהתחילו באיסור

(ד) תשובה

(i) מהך דאגריפס בברייתא ב' ובגמרא בדף קז:

דף ק:

גמרא מאי מפסיקין וכו'

[דף ק עמוד ב] גמ' מאי מפסיקין לאו כו' לא למפה ומפסיקין דקתני בברייתא בדברי ר"י לא בעי למימר נמי דהיינו למפה דלישנא דמפסיקין סתמא לא משמע אלא עקירת שלחן אבל הכא בדברי שמואל סמיך אאידיך מימרא דשמואל דנקט מפה וה"ק כשם שמפסיקין לקידוש בפריסת מפה כדאמר שמואל לעיל כך מפסיקין להבדלה בפריסת מפה לחוד ולא בעי עקירת שלחן כדאמר ר' יודא סתם מפסיקין ודו"ק:

(1) ברייתא בעמוד א'

(א) לר' יהודה מפסיקין לשבתות

(ב) לר' יוסי אין מפסיקין

(2) גמרא

(א) מימרא א' דשמואל

(i) לר' יהודה דמפסיקין צריך עקירת שלחן

(ii) ברם להלכה פורס מפה ומקדש

(ב) מימרא ב' דשמואל

(i) כשם שמפסיקין לקידוש כך מפסיקין להבדלה

(ג) קשיא

(i) לכאורה הך "מפסיקין" במימרא ב' דשמואל משמעו הפסקה על ידי עקירת שלחן

(ii) ותיקשי דבמימרא א' קאמר שמואל דפורס מפה ומקדש

(ד) תירוץ

(i) אף במימרא ב' דשמואל "מפסיקין" משמעו דפורס מפה ומקדש

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי נקט שמואל אשר בברייתא כיוון ר' יהודה לעקירת שלחן באמרו דמפסיקין

(ב) תירוץ

(i) סתם משמעו של "מפסיקין" היינו עקירת שלחן

(ג) קשיא

(i) אם כן אמאי מסקי בגמרא אשר שמואל במימרא ב' דילי' כיוון לפורס מפה ומקדש

(ד) תירוץ

(i) משום דשמואל במימרא א' דילי' קאמר בהדיא דפורס מפה ומקדש

רשב"ם ד"ה ה"ג

בפרשב"ם בד"ה ה"ג רבה בב"ה כו' תנ"ה כו' ושויין [כו'] אין מביאין כו' עכ"ל ור"ל
דל"ג תנ"ה כוותיה דשמואל ושויין שאין מביאין כו' ועיין במרדכי ורא"ש לקיים גירסא
זו וק"ל:

בד"ה ושויין כו' שיבשו למעלה הספרים וכתבו ושויין שאין מביאין כו' כצ"ל

(1) הקדמה א' אליבא דרשב"ם

(א) לר' יהודה

(i) בין בערב שבת בין בערב פסח לא יאכל אדם סמוך למנחה

(ii) ואף אלו התחיל בהיתר צריך להפסיק בחשיכה בעקירת שלחן ולאח"כ מברך ברכת המזון ומקדש היום

(ב) לר' יוסי

(i) בערב שבת שרי להתחיל באכילה עד שתחשך

(ii) בערב פסח לא יאכל עד סמוך למנחה

(iii) ואם התחיל בהיתר

(1) אוכל והולך אף לאחר חשיכה

(2) וכשגומר סעודתו מברך בהמ"ז ומקדש

(ג) שמואל ס"ל

(i) מי שהתחיל בהיתר אינו צריך להפסיק בחשיכה בעקירת שלחן

(ii) אלא פורס מפה ומקדש ואח"כ ממשיך סעודתו ולאח"כ מברך בהמ"ז

(2) הקדמה ב'

(א) נהגו בכל שבת שלא להכניס לשלחן אלא לאחר קידוש כדי דתיתי סעודתא ביקרא דשבתא

(ב) ובמקרה דהכניסו השלחן לפני קידוש היו פורסין מפה ומקדשי משום דגם באופן זה חשוב דאתיא סעודתא ביקרא דשבתא

(3) גמרא

(א) רבה בר רב הונא איקלע לבי ריש גלותא אייתי תכא קמי' פרס מפה וקידש

(ב) שים לב

(i) דעובדא דרבה בר רב הונא אירע בסעודת שבת דהתחיל כרגיל לאחר חשיכה

(ii) שלא כמאמר דשמואל דאיירי בסעודה שהתחיל בהיתר בערב שבת

(4) ברייתא

(א) תניא נמי הכי

(i) [ושויין ש] אין מביאין את השלחן אלא אם כן קידש

(ii) ואם הביא פורס מפה ומקדש

(5) רשב"ם כמבואר במהרש"א – חלק א'

- (א) שים לב
- (i) דברייתא זו איירי בסעודת שבת דהתחיל כרגיל לאחר חשיכה
- (ii) דומיא להך דרבה בר רב הונא ושלא כהך דשמואל
- (ב) ולכן מובן אשר "תניא נמי הכי" משמעו דברייתא סיעתא היא לרבה בר רב הונא ואינה סיעתא לשמואל
- (ג) שאלה
- (i) א"כ תיקשי על איזו תנא קסמיך שמואל לשיטתו
- (ii) תשובה
- (1) מוכרח דשמואל אדר' יוסי קא סמיך ולכן לא בעי עקירת שלחן
- (2) והא דקא בעי שמואל שיהא פורס מפה ומקדש כשהתחיל סעודתו בהיתר חומרא בעלמא הוא
- (6) רשב"ם כמבואר במהרש"א – חלק ב'
- (א) שאלה
- (i) הא דקתני בבב"ב "ושוין" אמאן תרמי'
- (ב) תשובה - מהלך א'
- (i) לא גרסינן "ושוין" כל עיקר דליכא למימר אשר משמעו ר' יהודה ור' יוסי דהרי מעולם לא נודע לן דאית להו פורס מפה ומקדש
- (ג) תשובה – מהלך ב'
- (i) גרסינן ושוין ומשמעו דר' יהודה ור' יוסי שוין
- (ii) דברייתא גופה קא משמע לן
- (1) דהגם דר' יהודה ור' יוסי קמיפלגי
- (א) עד מתי מצי אדם להתחיל סעודתו בהיתר
- (ב) ואלו בחשיכה שרי לאדם להמשיך סעודה שהתחיל בהיתר לפני חשיכה
- (2) שוין הם
- (א) דאם התחיל סעודתו לאחר חשיכה כרגיל
- (ב) מכח "תיתי לסעודתא ביקרא דשבתא" עדיף לי' שלא להכניס שלחנו עד לאחר קידוש
- (ג) ואלו כבר הכניס שלחנו צריך לפרוס מפה ולקדש
- (7) רא"ש
- (א) אזלינן במהלך ב' בהוספה זו אשר תניא כוותי' משמעו דברייתא סיעתא היא בין לרבה בר רב הונא בין לשמואל
- (ב) דהגם
- (i) דבבב"ב מדובר בסעודת שבת רגילה שהתחילה לאחר חשיכה
- (ii) והך דשמואל מדובר בסעודת ערב שבת שהתחילה בהיתר והמשיכה לתוך שבת
- (ג) מכל מקום

- (i) כיון דברייתא אשמועינן אשר פורס מפה ומקדש דינו שוה לעקירת שלחן אפילו לר' יהודה בסעודת שבת רגילה
- (ii) מסתבר אשר שוויות זו אית' אף באופן דבעי ר' יהודה עקירת שלחן למי שהתחיל סעודתו בערב שבת ונמשך לתוך שבת
- (ד) ונמצא אשר אף שמואל מצי סבר כר' יהודה ואשר "תניא כותי" קאי אף לגבי שמואל

רשב"ם ד"ה כאן קודם ט'

בד"ה כאן קודם ט' שוין שמתחילין לאכול ומשהתחילו בהיתר כו' עכ"ל דהא ודאי לא אצטריך למתני דמתחילין קודם ט' וכי תעלה על דעתך שאסור להתחיל מן השחר אלא דאשמעינן לרבי יודא כיון שהתחיל בהיתר מותר לו לאכול עד שתחשך ובמרדכי תירץ בזה בע"א ע"ש:

(1) ברייתא א' בדף צט:

(א) לא יאכל אדם בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ומעלה

(2) ברייתא ב' בדף קא: כמבואר בגמרא

(א) ושוין ר' יהודה ור' יוסי דמותר להתחיל לפני זמן איסור

(3) רשב"ם כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) פשיטא דמותר להתחיל לפני זמן איסורו

(ii) וכי יהא אסור כל היום

(ב) תירוץ

(i) רבותי דר' יהודה היינו דמי שהתחיל בהיתר לפני זמן איסור בסמוך למנחה שרי לי' להמשיך סעודתו עד שתחשך

(ii) שים לב אשר רבותא זו לא יתכן לר' יוסי דהרי לדידי' זמן היתר בערבי שבתות ממשיך עד שתחשך

תד"ה שאין מביאין

תוס' בד"ה שאין מביאין כו' והטעם כו' דתיתי סעודתא ביקרא דשבתא וי"מ זכר למן כו' עכ"ל האי טעמא דתיתי ביקרא כו' הוא טעם לכולי מלתא בין לדידהו שלא היו מביאין שולחנות שלהן ואם הביאו פורס כו' ובין לדידן דמביאין לכתחלה ופורסין אותן כפרשב"ם אבל האי טעמא דזכר למן אינו רק לדידן דרגילין לפרוס אבל ליכא טעמא למה שלא היו מביאין כלל ודו"ק:

(1) תוספות

(א) בימי חז"ל

(i) עדיפי להו לא להביא שלחנות לפני קידוש

(ii) ואם כבר הובאו פורס מפה ומקדש

(iii) ברם עכשיו ששולחנות שלנו גדולים הן פורס מפה ומקדש אפילו לכתחלה

(2) שאלה

(א) מאי טעמא דעקירה ופריסה

(3) תשובה

(א) טעם א'

(i) כי היכי דתיתי סעודתא ביקרא דשבתא

(ב) טעם ב'

(i) מפני

(1) כשמכסה מאכלי שבת במפה שעל גביהן

(2) ומתחתיהן כבר מכוסין הן במפה שהניח על השלחן

(ii) זכר למן הן

(1) שגם מן מכוסה בטל הי' מתחתיו ומגביו

(4) מהרש"א

(א) טעם ב' לא מנמק הא דבימי חז"ל לא הביאו את השלחן לפני קידוש

תד"ה ידי קידוש יצאו ובא"ד ולא דוקא

בד"ה ידי קידוש כו' מדפריך לשמואל ל"ל לקדושי בני כנישתא כו' עכ"ל ועוד יש להביא ראיה מדאמר רבה לתלמידים טעימו מידי אף על גב דהיה בדעתן לאכול כ"א בביתו וכ"ה במרדכי ע"ש:

בא"ד ולא דוקא נקט בירושלמי קידוש בבית זה ונמלך לאכול בבית אחר כו' עכ"ל ר"ל דמבית לבית דנקט לאו ממש הוא דאל"כ בלא נמלך נמי אלא שהיה בדעתו לאכול במקום אחר לא יצא לשמואל כמ"ש התוס' דהכי מוכח בשמעתין אלא דמבית לבית דהתם היינו ממקום למקום וכה"ג כתבו התוס' לקמן גבי שינוי יין מיהו הא דרב ק"ק דלא שרי בירושלמי לרב אלא כשלא היה בדעתו לאכול במקום שקידש ואמאי נקט בכה"ג ומי שסוכתו עריבה כו' הא אפילו מבית לבית ממש נמי שרי לרב בשמעתין ויש ליישב וק"ל:

(1) גמרא

(א) שמואל אית לי דאין קידוש אלא במקום סעודה

(ב) רב אית לי דיש קידוש שלא במקום סעודה

(2) תוספות

(א) על סמך סייעתא דאינו מן ענינינו מוכח דשמואל אית לי דאין קידוש אלא במקום סעודה אפילו בגוונא דקידש בבית א' בכוונה לעשות סעודה בבית ב'

(3) מהרש"א ד"ה ידי קידוש

(א) תוספות היו יכולין למיסמך נמי על דף קא.

(i) בהא דרבה כי הוה מקדש אמר לתלמידיו "טעימי מידי ... דבקידושא דהכא לא נפקיתו דאין קידוש אלא במקום סעודה"

(ii) אף על גב דתלמידים בשעת קידוש דרבה כבר הי' בדעתן לאכול כל אחד בביתו

(4) הקדמה א' להמשך תוספות

(א) ירושלמי

(i) שמואל אית לי

(1) דמי שקידש בבית א' בכוונה לעשות סעודה באותו בית ונמלך לאכול בבית ב' לא יצא ידי חובתו

(2) דבאופן זה אין קידוש אלא במקום סעודה

(ii) ורב ושמואל תרוייהו אית להו

(1) "מי שהיתה סוכתו עריבה עליו מקדש ליל יו"ט האחרון בביתו ועולה ואוכל בסוכתו"

(5) הקדמה ב' לקושיית תוספות

(א) שים לב

(i) דמחמת דהיתה סוכתו עריבה עליו מובן דמתחלה כשקידש כבר כיוון לאכול בסוכתו ולא בבית שקידש בו

(ii) ומובן עוד

- (1) דרב ושמואל תרוייהו אית להו תרוייהו דיש קידוש שלא במקום סעודה בגוונא דמי שמתחלה כשקידש כבר כיוון לאכול בבית ב'
- (2) ודשמואל לא פליג על רב למימר דאין קידוש אלא במקום סעודה אלא בגוונא דמתחלה כיוון לאכול בבית א' ורק לאח"כ נמלך לאכול בבית ב'

	לא הי' בדעתו לאכול בבית שקידש אלא כיוון לאכול בבית ב'	נמלך לאכול בבית ב'
רב	ירושלמי – יש קידוש שלא במקום סעודה	ירושלמי – יש קידוש שלא במקום סעודה
שמואל	גמרא דידן – אין קידוש אלא במקום סעודה ירושלמי – יש קידוש שלא במקום סעודה	ירושלמי – אין קידוש אלא במקום סעודה

(6) המשך תוספות כמבואר במהרש"א בא"ד ולא דוקא

(א) קשיא

(i) בבלי וירושלמי סתרי אהדדי בשיטת שמואל

- (1) דלרבלי אפי' בכיוון מתחלה לאכול בבית ב' אין קידוש אלא במקום סעודה וכל שכן בנמלך
- (2) משא"כ לירושלמי דלשמואל דיקא בנמלך אין קידוש אלא במקום סעודה

(ב) תירוץ

(i) ירושלמי לא מדייקא באמרה מבית לבית

- (1) ובקושטא כיוונה למימר ממקום למקום בבית אחד
- (2) וטבלא דלהלן מסכם שיטות רב ושמואל

	לא הי' בדעתו לאכול בבית שקידש אלא כיוון לאכול בבית ב'	נמלך לאכול בבית ב'	לא הי' בדעתו לאכול בבית שקידש אלא כיוון לאכול בבית ב'	נמלך לאכול בבית ב'
רב	מגמרא דידן משמע דיש קידוש שלא במקום סעודה	ירושלמי – יש קידוש שלא במקום סעודה	ירושלמי – יש קידוש שלא במקום סעודה	ירושלמי – מכל שכן דיש קידוש שלא במקום סעודה
שמואל	גמרא דידן – אין קידוש אלא במקום סעודה	לגמרא דידן – מכל שכן דאין קידוש אלא במקום סעודה	ירושלמי – יש קידוש שלא במקום סעודה	ירושלמי – אין קידוש אלא במקום סעודה

(ג) שים לב בטבלא

(i) דלשמואל ממקום א' למקום ב' באותו בית

- (1) יוצא ידי קידוש אלא אם כן כיוון בתחלה לאכול במקום א' ונמלך מלאכול במקום א'
- (2) ואכן

(א) הך "דמי שהיתה סוכתו עריבה עליו וכו'"

(ב) הריהו גוונא דממקום למקום באותו בית אשר כיוון בו מתחלה לאכול בסכתו שהיתה עריבה עליו

(7) המשך מהרש"א

(א) קשיא לרב

(i) מגמרא דידן משמע דרב אית לי' דלמי שלא נמלך יש קידוש שלא במקום סעודה אפילו מבית לבית

(ii) ואמאי מבאר ירושלמי שיטתו דיקא במי שהיתה סוכתו עריבה עליו דהיינו ממקום למקום באותו בית

תד"ה ידי יין לא יצאו

בד"ה ידי יין כו' ת"ל דפטרו יין כו' ודוחק לומר בשלא שתו יין בתוך הסעודה כו' עכ"ל אבל לפני הסעודה אינו דוחק לומר בשלא שתו יין ובכה"ג איכא למימר דפליגי התם אם יין שבתוך המזון פוטר את שלאחר המזון והתוס' כתבו שם דאיירי דפליגי בשלא היה להם יין לפני המזון ובכה"ג קאמר התם שבא להם יין אחר המזון ולא היה להם בתוך המזון גם לפ"ז דוחק הוא לומר שהיה להם לפני המזון ולא היה להם תוך המזון ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) אמוראי פליגי

(i) באלו משנה במסכת ברכות אית לה אשר יין שלפני המזון בסעודת חול פוטר את היין שלאחר המזון

(ii) ואף באלו יין שבתוך המזון פוטר יין שלאחר המזון

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) למאן דאמר אשר יין בתוך המזון פוטר יין לאחר המזון

(ii) למאי נפקא מינה אלו משנה ס"ל דיין לפני המזון פוטר יין שלאחר המזון

(iii) הרי על כל פנים מיפטר בגלל יין שבתוך המזון

(ב) תירוץ תוספות דידן

(i) נפקא מינה בגוונא דלא שתו יין לפני המזון

(ii) ברם תירוץ זו דוחק מחמת דיין בתוך המזון איצטריך להשרות אכילה במעיים

(ג) תירוץ תוספת במסכת ברכות

(i) נפקא מינה בגוונא דהי' להם יין לפני המזון ולאחר המזון אבל לא הי' להם יין בתוך המזון

(3) מהרש"א

(א) תירוץ תוספות במסכת ברכות גם כן דוחק דלא מסתבר ציור שבו הי' להם לפני המזון ולאחר המזון ולא בתוך המזון

(4) המשך מהרש"א

(א) קשיא להיפוך

(i) למאן דאמר דמשנה ס"ל אשר יין שלפני המזון פוטר יין שלאחר המזון

(ii) למאי נפקא מינה אלו יין שבתוך המזון פוטר יין שלאחר המזון

(iii) הרי על כל פנים מיפטר בגלל יין שלפני המזון

(ב) תירוץ

(i) נפקא מינה בגוונא דלא שתו מים לפני המזון

(ii) ואינו דוחק

(1) דשלא כיון בתוך המזון דאיצטריך לשרות אכילה במעיים

(2) יין שלפני המזון לא איצטריך לשרות אכילה במעיים

(5) תירוץ תוספות במסכת ברכות

(א) נפקא מינה בגונא דלא היו להם יין לפני המזון והיו להם יין בתוך המזון ולאחר המזון

(6) מהרש"א

(א) אף תירוץ דתוספות התם אינו דוחק דיכול להיות דלא הגיע להם יין עד בתוך המזון

בא"ד אבל

בא"ד אבל אם נמלך כו' צריך לברך אחריו ברכה מעין ג' עכ"ל כתב מהרש"ל ואין דעת הרא"ש כן לברך ברכה אחרונה על יין שלפני המזון כו' עכ"ל ע"ש ולא ידעתי היכן מצא כן בדברי הרא"ש שהרי הרא"ש כתב ואפי' בחול ודעתו לשתות יין כו' א"צ ברכה אחרונה והיינו כדברי התוס' בעצמם וק"ל ע"ש:

דף קא.

תד"ה אבל ממקום למקום

[דף קא עמוד א] בד"ה אבל ממקום למקום כו' כי היכי דלא חשיב שינוי מקום בסמוך כו' עכ"ל דהכי הוי גרסי' לקמן גבי שינוי מקום אבל מפניה לפינה לא וכך היא גירסת הרי"ף והרא"ש וזה שכתבו כי היכי דלא חשיב שינוי מקום כו' דכ"ש הוא כיון דידי יין יצאו מפניה לפינה כ"ש ידי קידוש דהא לרב מבית לבית ידי יין לא יצאו ידי קידוש יצאו ולמאי שכתבו ומיהו י"ס דגרסי' הכא מפניה לפינה כו' רוצה לומר דלפי זה קשה הכא אליבא דשמואל ועיין ליישב בזה בר"ן ודו"ק:

(1) גמרא בעמוד א'

(א) מי שקידש בבית א' ולאח"כ עשה סעודה או שתה יין בבית ב'

(ב) דהיינו "שינוי מקום"

(i) רב

(1) ידי קידוש יצא

(א) דיש קידוש שלא במקום סעודה

(2) ידי יין לא יצא

(א) דטעונין ברכה על יין ששותין בבתייהם

(ב) דשינוי מקום הוה היסח הדעת

(3) שים לב

(א) אשר משיטה דרב מוכח אשר שינוי מקום לגבי "ידי קידוש" קיל הוא ביחס לשינוי

מקום לגבי "ידי יין"

(ii) שמואל

(1) אף ידי קדוש לא יצא דאין קידוש אלא במקום סעודה

(ג) למסקנא לגרסת מהרש"א מוסיפין בגמרא אשר לשמואל

(i) אפילו שינוי מקום "ממקום למקום בחד ביתא" לא יצא ידי קידוש

(ii) אבל מפניה לפינה יצא

(ד) מה שאין כן למסקנא לגרסת דפוס שלנו מוסיפין בגמרא אשר לשמואל

(i) אפילו שינוי מקום "מפניה לפינה בחד ביתא" לא יצא ידי קידוש

(2) גרסת תוספות בהמשך דגמרא בעמוד ב'

(א) שינוי מקום מפניה לפינה ידי יין יצא

(3) תוספות לגרסת מהרש"א

(א) חלק א'

(i) לשמואל שינוי מקום מפניה לפינה ידי קידוש יצא

(ii) והיינו טעמא

- (1) דמאחר דקבענו בעמוד ב' אשר ידי יין יצא בשינוי מקום מפינה לפינה
- (2) כל שכן אשר שינוי מקום ידי קידוש יצא בשינוי מקום מפינה לפינה דהרי קבענו אשר ידי קידוש קיל הוא ביחס לידי יין

(ב) חלק ב'

- (i) ברם לגרסת דפוס שלנו בעמוד ב' אשר ידי קידוש לא יצא בשינוי מקום מפינה לפינה
- (ii) תיקשי הא דלשמואל חמיר ידי קידוש מידי יין

תד"ה טעימו מידי

**בד"ה טעימו מידי נו' להשלים ג' סעודות שבת כמו בסוכה נו' עכ"ל ר"ל כמו בסוכה
בפרק הישן לר"א אם לא אכל בראשון דמשלים באחרון במיני תרגימא וע"ש בתוס'
ודו"ק:**

תוספות ד"ה ובקידושא

בד"ה ובקידושא כו' שלא לאכול בלא נר כדפי' בקונטרס כו' עכ"ל אין פירושו דאסור לאכול ולקדש בלא נר שבת דזה אינו מוכח מפ' הקונטרס אלא שלא תאכלו בלא נר אבל אם היה רוצים לאכול בלא נר היו יכולים לקדש כו' וכן מפורש ברא"ש וק"ל:

(1) גמרא

(א) רבה כי הוה מקדש אמר לתלמידיו

(i) טעימו מידי

(ii) דילמא אדאזליתו לבתייכו מיעקרא לכו שרגא

(iii) ולא מקדש לכו בבית אכילה ובקידושא דהכא לא נפקיתו דאין קידוש אלא במקום סעודה

(2) רש"י ורשב"ם

(א) רבה חשש

(i) "דילמא מיעקרו לכו שרגא ולא תאכלו

(ii) ואפילו אתם הולכין לישון בלא אכילה

(iii) בקידושא דהכא לא נפקיתו דאין קידוש אלא במקום סעודה"

(3) תוספות

(א) מדברי רש"י ורשב"ם משמע אשר רבה חשש אשר מבלי נר ירעבו על שלא יאכלו סעודת שבת

(ב) קשיא

(i) למה לא הקפיד נמי רבה אשר לא יצאו ידי חובתן לאכול סעודת שבת

(4) מהרש"א

(א) תדע

(i) אשר לא הבינו תוספות אשר רש"י ס"ל

(1) דבלי נר אסור לקדש ואסור לאכול סעודת שבת

(2) ודלכן

(א) לא יקדשו ולא יאכלו בביתם

(ב) ומחמת דאין קידוש אלא במקום סעודה אף קידוש שעשה רבה לא יועיל להם

(ii) דהרי בקושטא לא כך כתב רש"י

(ב) אלא דתוספות הבינו מדברי רש"י דרבה חשש

(i) שמא לא ירצו תלמידים לאכול סעודתם בלי נר

(ii) ונמצא אשר

(1) אף דבדאי יקדשו היום אף בלי נר

(2) מחמת דאין קידוש אלא במקום סעודה לא יצאו ידי חובת קידוש לא בקידוש שעשה רבה

ולא בקידוש שעשו הם עצמם

תד"ה שינוי יין ובא"ד ודוקא

בד"ה שינוי יין כו' וצריך לברך הטוב והמטיב בין בשעת סעודה כו' עכ"ל ולא כדעת האומר כיון דיחיד אין מברך הטוב והמטיב דמשמע הטוב לי ומטיב לאחרני ובשעת סעודה דאין בית הבליעה של חבירו פנוי לא יברך הטוב והמטיב וק"ל:

בא"ד ודוקא ביין מברכין לפי שזיבלו כרמיהן בדמיהן של ישראל כו' עכ"ל דלכך אין מברכין הטוב והמטיב על רבוי בשר כמ"ש הר"ן גאון ועיין במרדכי וק"ל:

דף קא: עד דף קב.

סוגיא דרב חסדא – גמרא וטעמא דהניחו שם רשב"ם ד"ה קשיא לרב חסדא
וד"ה להודיעך כחו תד"ה אלא בדברים וד"ה תניא כוותי'

שם וטעמא דהניחו שם זקן כו' אבל לא הניחו שם זקן כו' בלאו דיוקא ה"מ לאקשוויי
מגופה דברייתא בסיפא ועיין במרדכי ודו"ק:

פרשב"ם בד"ה קשיא לר"ח כו' דאילו לר"ח אפילו לא חזרו כו' והכא מוכח דאפילו חזרו
כו' עכ"ל לכאורה ומאי קושיא דהכא בחזרו כיון דטעונין ברכה למפרע כשהן חוזרין
ה"ל גמר סעודה בברכת המזון ובעי נמי ברכה לכתחלה אבל כשלא חזרו אי אפשר להן
לברך שם ברכת המזון דטעונין ברכה לאחריה במקומה כשירצו לאכול שם אין להם לברך
לכתחלה כיון שלא ברכו ברכת המזון עדיין לא נגמר סעודתן ולפי הפי' שכתבו התוס'
דהיסח הדעת לא בעי אלא ברכה ראשונה וכשחזרו נמי אין מברכין ברכת המזון רק ברכה
ראשונה ניחא ודו"ק:

תוס' בד"ה אלא בדברים כו' אבל בברייתא דת"כ דרב חסדא גרסי' יין כו' עכ"ל וכמ"ש
רשב"ם לקמן דאל"כ אמאי לא מייתי כרב חסדא מדרבנן דר"י וק"ל:

[דף קב עמוד א] פרשב"ם בד"ה להודיעך כחו כו' כח דאיסורא עדיף עכ"ל כתב
מהרש"ל ואני אומר אדרבה הכא הוא כח דהיתרא שמיקל לברך עוד ול"ח לברכה לבטלה
כו' לאפוקי רבנן דמחמרי שלא לברך כי הברכות אינן מעכבות עכ"ל ואני אומר דלא
שייך הברכות אינן מעכבות אלא בברכת המצות אבל בברכת הנהגה כי הכא אסור לאכול
בלא ברכה דכאלו מעל ולהכי הוה קולא דלא יברך כרבנן ודו"ק:

תוס' בד"ה כשהן יוצאין כו' וכן פירש רשב"ם ור"ח לקמן אתסר לכו למשתי עד כו'
עכ"ל והרא"ש כתב בשם רשב"ם להיפך אבל בפ"י רשב"ם לפנינו לא ידעתי להכריע
ע"ש:

בא"ד ואין הלכה כאותן ברייתות אלא אפי' כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה עי' בחדושנו
בפ' כסוי הדם וק"ל:

בד"ה ועקרו רגליהם כו' שצריך לברך בהמ"ז כו' עכ"ל עי' בחדושנו שם:

בד"ה ת"כ דרב חסדא כו' ואף על גב דחזרו מייתי ראייה כו' עכ"ל ולעיל דקשיא ליה
מחזרו לרב חסדא ולר' יוחנן היינו במכ"ש כמו שפי' רשב"ם:

(1) גמרא כמבואר ברשב"ם

(א) רב חסדא

(i) מי שהתחיל לאכול במקום א' ושינה מקומו למקום ב' ורוצה להמשיך סעודתו

(ii) דינא הוא

(1) דשינוי מקום צריך לברך ברכה ראשונה במקום ב' לדברים שאכל במקום א' אשר לא
טעונין ברכה אחריהן במקומן כלומר במקום א'

(2) שינוי מקום לא צריך לברך ברכה ראשונה במקום ב' לדברים שאכל במקום א' אשר טעונין
ברכה אחריהן במקומן כלומר במקום א'

- (ב) ר' יוחנן
- (i) ס"ל שינוי מקום אין צריך לברך
- (1) בין לדברים שלא טעונין ברכה אחריהן במקומן
- (2) בין לדברים שטעונין ברכה אחריהן במקומן
- (2) ברייתא א'
- (א) בני חבורה שהיו מסובין לשתות
- (ב) ועקרו רגליהן לצאת
- (i) אלו הניחו שם זקן או חולה דמוכה אשר לא הסיחו דעתן ממקום שיצאו משם
- (ii) כשהן חוזרין אין טעונין ברכה "למפרע" כלומר ברכה ראשונה
- (3) גמרא
- (א) קשיא לרב חסדא
- (i) מהא דקתני "עקרו רגליהן" משמע – מטעם שאינו מענינו – אשר אכלו דברים שטעונין ברכה אחריהן במקומן
- (ii) ומהא דקתני דלא טעונין ברכה ראשונה דיקא "אלו הניחו שם זקן או חולה" מצינו למידק דאלו לא הניחו שם זקן או חולה טעונין ברכה ראשונה
- (iii) ותיקשי לרב חסדא דאית לי' דלא טעונין ברכה אחרונה בשינוי מקום ממקום א' למקום ב' דבשינוי מקום לא שייך מושג של הנחת זקן או חולה
- (4) רשב"ם
- (א) קשיא
- (i) רב חסדא אמר למילתי' בשינוי מקום מן מקום א' למקום ב'
- (ii) ומאי מקשין לי' מגוונא דחזרו למקומן הראשון
- (ב) תירוצ'
- (i) מטעם דאינו מענינו
- (ii) בחזרו מסתבר ביותר שלא ליצטרך עוד ברכה ראשונה מהיכא ששינוי מקומן ממקום א' למקום ב'
- (iii) ולכן קשה לרב חסדא
- (1) דהשתא דקתני בברייתא א' דבחזרו אי לא הניחו חולה צריך לברך ברכה ראשונה אפילו בדברים הטעונין ברכה אחריהן במקומן
- (2) כל שכן דברייתא א' סבירא לה דבשינוי מקום צריך לברכה ברכה ראשונה
- (5) מחלוקת רשב"ם ותוספות בדרך אגב
- (א) רשב"ם
- (i) ברייתא א' באמרה "טעונין ברכה למפרע" כיוונה למימר
- (1) דלא זו בלבד שטעונין ברכה ראשונה לפני שממשיכין לאכול
- (2) אלא אף זו
- (א) דמקודם דמברכין ברכה ראשונה למה שרוצין לאכל בהמשך סעודתן

(ב) צריכין ברכת המזון או ברכה אחרונה למה שאכלו כבר לפני שעקרו רגליהן

(ב) תוספות אית להו בד"ה כשהן יוצאין

(i) דטעונין ברכה בתחלה לפני שממשיכין לאכול

(ii) אבל לא צריכין ברכת המזון או ברכה אחרונה למה שאכלו לפני שעקרו רגליהן

(ג) שים לב

(i) דלגבי שינוי מקום אפילו רשב"ם מודה דלא טעונין ברכה אחרונה במקום ב'

(ii) דהרי מדובר בדברים שצריכין ברכה אחריהן במקומן דהיינו במקום א'

(6) מהרש"א ד"ה וטעמא

(א) הילך לך לישנא דברייתא א' כולה בהוספת סיפא

(i) בני חבורה שהיו מסובין לשתות

(ii) ועקרו רגליהן לצאת

(1) רישא

(א) הניחו שם זקן או חולה

(ב) כשהן חוזרין אין טעונין ברכה למפרע

(2) סיפא

(א) לא הניחו שם זקן או חולה

(ב) כשהן חוזרין טעונין ברכה למפרע

(ב) קשיא לקושיא דגמרא

(i) אמאי איצטריך לעיל לגמרא למידק מרישא דבלא הניחו זקן או חולה טעונין ברכה למפרע כשחזרו

(ii) הרי הכי קתני בהדיא בסיפא דברייתא

(7) מהרש"א ד"ה קשיא לרב חסדא

(א) קשיא לרשב"ם

(i) הקדמה

(1) קבענו אשר קושיא דגמרא לרב חסדא מבוססת על נקודה זו

(א) דבחזרו מסתבר ביותר שלא ליצטרך עוד ברכה ראשונה מהיכא ששינוי מקומן ממקום א' למקום ב'

(ב) ולכן

(i) כיון דברייתא א' אית לה דאיצטריך ברכה ראשונה כשחזרו ולא הניחו זקן או חולה

(ii) כ"ש דסבירא לה דצריך ברכה ראשונה בשינוי מקום

(ii) קשיא

(1) לשיטת רשב"ם דבחזרו צריכין לברך ברכה אחרונה

(2) ליכא למימר אשר לגבי חזרו בברייתא א' מסתבר ביותר שלא ליצטרך ברכה ראשונה ביחס לגבי שינוי מקום ממקום למקום ב'

(3) דפשיטא דמכח ברכה אחרונה זו גמרו לסעודה א' וצריכין ברכה ראשונה לאכול סעודה חדשה

(4) מה שאין כן

(א) כשלא חזרו אלא שינו מקומן ממקום א' למקום ב' שאין יכולין עוד לעשות ברכה אחרונה על מה שאכלו במקום א' דהרי ברכה אחרונה איצטריך לעשותה במקום א' כדביארנו לעיל

(ב) יכול להיות אשר ברייתא א' בשיטת רב חסדא אזלא דליכא היסח הדעת מחמת דמדובר בדברים הצריכין ברכה אחריהן ולכן לא צריכין ברכה ראשונה במקום ב'

(ב) שים לב

(i) דמיהת לשיטת תוספות אשר לברייתא א' בשום אופן לא צריכין ברכה אחרונה כשחזרו למקומם

(ii) ליכא למימר דהיינו טעמא דצריכין ברכה ראשונה משום דאיכא גמר סעודה

(iii) ולכן קושיא דגמרא לרב חסדא אתיא שפיר

(8) ברייתא ב'

(א) ר' יהודה ורבנן דר' יהודה פליגי בברייתא ב' ככה:

(i) ר' יהודה אית ל' דטעונין ברכה ראשונה היכא דעקרו רגליהם (וקבענו דמלישנא זו משמע דמדובר בדברים שטעונין ברכה אחריהן במקומן) ולא הניחו זקן או חולה ולאחר כך חזרו למקומן

(ii) רבנן דר' יהודה אית להו דבגוונא זו לא טעונין ברכה ראשונה

(9) גמרא

(א) תירוץ לקושיא דגמרא לרב חסדא

(i) אכן מבואר אשר ברייתא א' אתיא כר' יהודה

(ii) אבל רב חסדא מצי אמר דאית ל' כרבנן דר' יהודה

(10) המשך דגמרא

(א) קבענו דר' יוחנן ס"ל שינוי מקום אין צריך לברך ברכה ראשונה

(i) בין בדברים שאינן טעונין ברכה אחריהן במקומן

(ii) בין בדברים שטעונין ברכה אחריהן במקומן

(ב) קשיא לר' יוחנן מן ברייתא ב'

(i) הרי אפילו רבנן דר' יהודה דמקילי לא מקילי אלא בדברים שטעונין ברכה אחריהן במקומן

(ii) ותיקשי לר' יוחנן דאית ל' דלא צריכין ברכה ראשונה אפילו בדברים דלא טעונין ברכה אחריהן במקומן

(ג) תירוץ

(i) ר' יוחנן יאמר לך דלעולם רבנן דר' יהודה אית להו דלא טעון ברכה ראשונה אפילו בדברים דלא טעונין ברכה אחריהן במקומן

(ii) והא דבברייתא ב' מדובר בדברים הטעונים ברכה אחריהן במקומן להודיעך כחו דר' יהודה דאפילו בדברים הטעונים ברכה אחריהן במקומן טעון ברכה ראשונה היכא דלא הניחו זקן או חולה

(11) רשב"ם

(א) קשיא

(i) כחא דהתירא עדיף

(ii) לכן תיקשי לר' יוחנן דביותר הוי לה לברייתא ב' למיתני דינא בדלא טעונים ברכה אחרונה במקומן לאשמועינן כבשיטת ר' יוחנן דאפילו באופן זה מקילי רבנן שלא ליצטרך ברכה ראשונה

(12) מהרש"ל

(א) קשיא לרשב"ם

(i) ר' יהודה דאית לי' דטעון ברכה הרי הוא המיקל דלא חייש לברכה לבטלה

(ii) ואל תתרוץ דמחמיר לחייב לברך דהרי ברכות אינן מעכבות

(13) מהרש"א

(א) תירוץ לקושיית מהרש"ל

(i) לא אמרינן ברכות אינן מעכבות אלא בברכת המצוות

(ii) אבל בברכת הנהנין אסור לאכול בלא ברכה דהוה כאלו מעל

(iii) ולפיכך צודק רשב"ם דרבנן הן דמקילין

(14) ברייתא ג'

(א) בני חבורה שהיו מסובין לשתות יין ועקרו רגליהן וחזרו אין צריכין לברך ברכה ראשונה

(15) גמרא

(א) ברייתא ג' סייעתא היא לרב חסדא דבדברים הטעונים ברכה לאחריהן לא צריכין ברכה ראשונה

(ב) ודלא מעלה ולא מוריד אלו הניחו שם זקן או חולה

(16) רשב"ם וכמו כן תוספות ד"ה אלא בדברים כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא קאמרי לעיל לגבי ברייתא ב' אשר רבנן דר' יהודה מסייעין לרב חסדא

(ב) תירוץ

(i) שאני ברייתא ב'

(1) דלא תנא בה לשתות "יין" ולכן מצוי בעל דין לחלוק ולמימר דהגם דקתני עקרו לא מדובר בדברים שטעונים ברכה לאחריהן במקומן

(2) ולכן

(א) הגם דליכא להקשות מברייתא א' לרב חסדא דמצוי מוקים לה בדברים הטעונים ברכה אחריהן ולמימר דסבר כרבנן דר' יהודה

(ב) מ"מ לית למייתי מינה **סייעתא** לרב חסדא

(ii) משא"כ ברייתא ג' דקתני בה בהדיא דמיירי בדברים הטעונים ברכה אחריהן וסייעתא היא לר' חסדא

(17) תוספות ד"ה תניא כוותי'

(א) קשיא

(i) ברייתא ג' דקתני דלא צריך לברך ברכה ראשונה בחזרו משתעי

(ii) והאיך מייתי מינה סייעתא לרב חסדא דמשתעי בשינוי מקום

(18) מהרש"א – ביאור

(א) חלק א'

(i) לעיל כשהקשו בגמרא אשר ברייתא א' דאית לה דטעון ברכה ראשונה כשלא הניחו זקן או חולה

(ii) הבאנו פירוש רשב"ם דקושיא דגמרא מבוססת על הא דביותר מסתבר להצריך ברכה ראשונה בשינוי מקום

(iii) ולכן

(1) מברייתא א' דטעון ברכה לחזרו מובן דמקשין אשר מכל שכן דטעון ברכה לשינוי מקום

(ב) חלק ב'

(i) משא"כ ברייתא ג' דקתני דלא טעון ברכה ראשונה לחזרו שפיר מקשי תוספות דליכא למייתי מינה סייעתא לרב חסדא אשר אף בשינוי מקום לא טעון ברכה ראשונה

דף קב:

רשב"ם ד"ה ולימרינהו

דף קב עמוד ב] פירוש רשב"ם בד"ה ולימרינהו כו' דאילו לרבי יודא כיון דמפסיקין וצריך עקירת שלחן צריך שתי כוסות עכ"ל וקרוב לזה כתבו התוספות אבל לא ידעתי מי הכריחם לזה דאימא דהמקשה הכא אכתי לא אסיק אדעתיה הא דאין עושין מצות חבילות גם לא ידע לפלוגי בין חדא מלתא ובין תרתי מלתא ושפיר פריך נמי לר' יודא ויש ליישב ודו"ק :

(1) ברייתא לגבי ערבי שבתות וימים טובים

(א) ר' יהודה

(i) מי שהתחיל לאכול בהיתר

(ii) מפסיק כשתחשך ומברך קידוש על כוס א' ומברך ברכת המזון על כוס ב'

(2) גמרא כמבואר בתוספות

(א) קשיא

(i) ולימרינהו תרוייהו אחד כסא

(ב) תירוצ

(i) אין עושין מצוות חבילות חבילות

(ג) קשיא

(i) והרי ביו"ט שחל להיות במוצאי שבת מברך קידוש והבדלה על כוס אחד

(ד) תירוצ

(i) הבדלה וקידוש חד מילתא היא דתרוייהו משום קדושת יום טוב נינהו

(1) דהרי אף בהבדלה מזכיר קדושת יום טוב

(2) ולכן כשמברך קידוש והבדלה על חד כוס לא מיקרי חבילות חבילות

(ii) מה שאין כן בדאיכא תרי מילתא דמיקרי חבילות חבילות

(3) רשב"ם ותוספות

(א) קשיא

(i) קידוש יש לו ענין דיקא לסעודת שבת וברכת המזון יש לו ענין דיקא לסעודת חול

(ii) והאיך קס"ד מקשן להקשות דיעשה תרוייהו על כוס אחד

(4) מהרש"א

(א) קשיא על קושית רשב"ם ותוספות

(i) הרי מקשן בתחלה עוד לא אסיק אדעת' תירוצ דחבילות חבילות וגם לא אסיק אדעת' לחלק בין חדא מילתא ותרי מילתי

(ii) ואמאי מקשי רשב"ם ותוספות

(1) דמחמת דקידוש יש לו ענין דיקא לסעודת שבת וברכת המזון יש לו ענין דיקא לסעודת חול

(2) לא יתכן למקשן להקשות דיעשה תרוייהו על כוס אחד

תד"ה הכי גרסינן

תוס' בד"ה ה"ג ראשון כו' מגליה לעיל דמפסיקין לר"י בעקירת שלחן קודם קידוש כו' עכ"ל דמשום דליתי סעודתא ביקרא דשבתא אין לעוקרו כדתניא לעיל ושויין כו' ואם הביא פורס מפה ומקדש וק"ל:

(1) הקדמה א'

(א) לר' יהודה

(i) אף כשהתחיל לאכול בהיתר בערב שבת

(ii) מפסיק לכשתחשך ועוקר לשלחן

(1) ולפי חד גרסא

(א) מקדש על כוס א' ומברך בהמ"ז על כוס ב'

(2) ולפי גרסא אחרת

(א) מברך בהמ"ז על כוס א' ומקדש על כוס ב'

(2) הקדמה ב'

(א) רשב"ם דף ק. בד"ה ולא כר' יהודה

(i) היו רגילין לעקור שלחן לפני בהמ"ז

(3) הקדמה ג'

(א) תוספות ד"ה שאין מביאין בדף ק:

(i) היו רגילין לפני קידוש לעקור לשלחן או לפרוס מפה

(4) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) לגרסא ראשון בסוגיין אשר כשמפסיק מברך בהמ"ז על כוס ראשון ניהא דטעון עקירת שלחן לפי שהיו רגילין בעקירת שלחן לפני בהמ"ז

(ii) אבל לגרסא ב' דעל כוס ראשון מקדש תיקשי דאמאי איצטריך עקירת שלחן ולא סגי לי' לפרוס מפה ולקדש

תד"ה שאין אומרים

בד"ה שאין אומרים כו' כי אין נכון לברך פעמים כו' עכ"ל וצ"ל דיש לחלק בין בהמ"ז
ושבעה ברכות ובין בהמ"ז וקידוש וכן ברכת ארוסין ונשואין דמברכין ב' פעמים בפ"ה
וק"ל:

תד"ה מניחו לאחר המזון

בד"ה מניחו לאחר כו' אלא י"ל דודאי בחנמ כו' אבל כשאין לו אלא כוס א' מותר לאכול כו' עכ"ל יש לדקדק דהדרן קושין לדוכתין דמאי דקשיא להו לפי' הר"ן גאון דאין להוכיח מהך ברייתא דאיירי בטעם בהיתר אטעם באיסור דהיינו טעם מבדיל כן יש להקשות אתירוף זה דבאין לו אלא כוס א' אוכל בהיתר קודם הבדלה ואין להביא מיניה ראייה אטעם מבדיל באיסור ודו"ק:

(1) ברייתא כאן וגמרא בדף קה:

(א) הנכנס לביתו במוצאי שבת

(ב) מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואחר כך אומר הבדלה על הכוס

(ג) ואם אין לו אלא כוס אחד מניחו לאחר המזון וכו'

(2) גמרא בדף קז.

(א) אסור לאדם שיטעום קודם שיבדיל

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) בברייתא דידן

(ii) כשאומרים לו להבדיל לאחר המזון

(iii) הרי שרית לי' לטעום קודם הבדלה בניגוד לאיסור לטעום קודם הבדלה

(ב) תירוף רבינו נסים גאון

(i) ברייתא אשמועינן דאם אין לו אלא כוס אחד צריך לגמור סעודת מבע"י קודם זמן הבדלה

(ג) קשיא לתירוף דרבינו נסים גאון

(i) א"כ היאך מדייקין מברייתא זו לקמן דמי שטעם באיסור לאחר חשיכה מבדיל ואינו צריך להמתין עד מחר

(ד) תירוף דרבינו יחיאל

(i) לעולם אשמועינן ברייתא דאוכל סעודתו לאחר חשיכה

(ii) ושרי לקבוע סעודתו לאחר חשיכה משום צורך מיוחד בכהאי גוונא דאין לו אלא כוס אחד

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) סוף כל סוף אמרת דמותר לו לטעום יהי' מאיזה טעם שיהי'

(ii) והדרא קושין לדוכתא דהיאך קמייתי ראי' מהך ברייתא דכשטעם באיסור מבדיל ואינו צריך להמתין עד למחר

תד"ה דאית לי' ואמר רב

בד"ה דאית ליה ואמר רב יקנ"ה כו' ועוד דבסמוך דפריך מיקנה"ז לימא דבשמיני וכו' עכ"ל ק"ק אהא דפריך מיקנ"ה ומשום דאית ליה כוסות נמי נימא דבי"ט ראשון של חג או שבועות איירי דאין לו כוסות טובא ועיין בזה במרדכי באורך וק"ל:

(1) הקדמה

(א) מטעם דאינו מעניננו מסקי בגמרא דאין עושין מצוות חבילות חבילות

(2) ברייתא

(א) הנכנס לביתו במוצאי שבת מברך על היין ... ואח"כ אומר הבדלה על הכוס

(ב) ואם אין לו אלא כוס אחד מניחו לאחר המזון ומשלשל ברכות אחרות עליו

(3) גמרא כמבואר בתוספות

(א) קשיא

(i) הרי דעושין מצוות חבילות חבילות

(ב) תירוץ

(i) אין לו שאני

(ג) קשיא כמבואר ברשב"ם

(i) והא יום טוב שחל להיות אחר השבת קאמר רב דמברך יקנ"ה על כוס אחד

(ii) ולכאורה מיירי ביו"ט ראשון של פסח דאית לי' כוסות הרבה כדתנן לא יפחתו לו מד' כוסות

(ד) תירוץ

(i) מדלא אמר רב זמן מכלל דבשביעי של פסח עסקינן דלית בי' זמן

(ii) ויש לו דין "אין לו" דכל ד' כוסות דהוה לי' ביום ראשון כבר אכיל לי'

(4) תוספות

(א) קשיא

(i) אלו צודק רשב"ם דמקשין דמוכרח דלרב איכא דין "אית לי'" מחמת דמדובר ביום טוב ראשון של פסח דאית לי' ד' כוסות

(ii) אף אלו אמר רב יקנ"ה"ז באופן דאיכא זמן מצינו להפריך קושיא דגמרא בטענה דרב לגבי שמיני עצרת משתעי דיש בו זמן אבל לית לי' ד' כוסות

(5) מהרש"א

(א) תוספות יכולין נמי להקשות ככה

(i) אלו צודק רשב"ם

(ii) אף אלו אמר רב יקנ"ה"ז באופן דאיכא זמן מצינו להפריך קושיא דגמרא בטענה דרב לגבי יום ראשון דחג או של שבועות משתעי דיש בהן זמן אבל לית להו ד' כוסות

דף קג.

גמרא ורבה אמר יהנ"ק רשב"ם ד"ה קני"ה ונקי"ה

בפרשב"ם בד"ה ורבה אמר יהנ"ק כו' דלוי אמר מעין שניהם כו' עכ"ל עי' במרדכי:

בד"ה קני"ה ס"ל כו' והאי דלא מקדים יין מקמי מאור כו' שא"כ היה נראה על הקידוש כו' עכ"ל דליכא למימר דא"כ הוה מקדמי ליה נמי מקמי קידוש דה"א דרוצין להבדיל בין קידוש להבדלה בכל היכולת וק"ל:

בד"ה נקי"ה כו' ה"נ קודם לקידוש שהרי נהנה בו תחלה והרי א"א לאומרו בין יין להבדלה כו' עכ"ל נראה דר"ל דבלאו טעמא שהרי נהנה בו תחלה נמי הרי א"א לומר נר בין יין להבדלה כו' דא"כ יש כאן הפסק בין יין להבדלה וכמ"ש לעיל דהשתא היה נראה היין על הקידוש ולא על הבדלה אבל במוצ"ש דבעלמא דליכא קידוש מקדמי ליה ליין ולקמן למ"ד נהי"ק נמי ה"מ רשב"ם לפרושי דמאור קדים מטעם שהרי נהנה בו תחלה ודו"ק:

(1) גמרא לגבי יום טוב שחל להיות במוצאי שבת

(א) רב אמר יקנ"ה

(ב) רבה [או לוי לחד גרסא] אמר קני"ה

(i) בעיקר ס"ל כרב דאמר יקנ"ה דקידוש קודם להבדלה

(ii) אלא דסומך יין להבדלה משום דעיקר הבדלה תיקנו על היין משא"כ קידוש דאפילו על הפת יכול לקדש

(2) רשב"ם

(א) קשיא למאן דאמר קני"ה

(i) אמאי לא מקדים יין לנר דאף באופן זה הוינו יודעין דיין להבדלה אתא לקידוש

(ב) תירוץ

(i) אף על גב דעושהו לאחר קידוש ה"ל נראה דיין על הקידוש אתא ולא להבדלה

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי אמרת דהיינו טועין למימר דיין על הקידוש אתא

(ii) הרי היינו יודעין דלא יתכן דעל הקידוש אתא דאלו כן היו קודמין יין לקידוש

(ב) תירוץ

(i) היינו טועין למימר על הקידוש אתא ואשר מ"מ לא קודמין יין לקידוש כדי להבדיל קידוש מן הבדלה ככל היכולת

(4) המשך דגמרא כמבואר ברשב"ם

(א) לוי [או לחד גרסא רבה] אומר נקי"

(i) חלק א'

(1) בעיקר ס"ל כרב דאמר יקנ"ה וקידוש קודם להבדלה

- (2) וסומך יין להבדלה כמ"ד קני"ה
- (3) אבל מקדים נר ברישא לפני קידוש שהרי נהנה בו תחלה
- (ב) חלק ב'
- (i) קשיא
- (1) אמאי לא אומר נר בין יין להבדלה [כלומר קינ"ה] כדין שאר מוצאי שבת
- (ii) תירוץ
- (1) "אם כן יש כאן הפסק בין יין להבדלה"
- (5) מהרש"א ד"ה נקי'
- (א) שאלה א'
- (i) אמאי לא מתרץ רשב"ם אשר נר קודם מחמת "נהנה בו תחלה"
- (ב) שאלה ב'
- (i) למאי כיוון רשב"ם באמרו "אם כן יש כאן הפסק בין יין להבדלה"
- (ג) תשובה
- (i) רשב"ם כיוון למימר ככה:
- (1) אכן מצינו לתרץ אשר נר קודם מחמת "נהנה בו תחלה"
- (2) ברם מצינו לתרץ עוד
- (א) דלא יתכן לתת נר בין יין להבדלה באופן קינ"ה
- (ב) דאלו כן הי' נר מפסיק בין יין להבדלה
- (ג) וכבר קבענו (לגבי קני"ה) דמתוך הפסק בין יין להבדלה אתינן למיטעי ולמימר אשר יין לקידוש בא ולא להבדלה
- (ד) קשיא
- (i) ומאי שנא דבשאר מוצאי שבתות נותנים נר בין יין להבדלה
- (ה) תירוץ
- (i) בשאר מוצאי שבתות ליכא קידוש ולכן ברור לכל אשר יין להבדלה אתא
- (ii) ולכן מקדמי לי' לנר מקודם ליין שהרי נהנה בנר תחלה
- (6) המשך דגמרא כמבואר ברשב"ם
- (א) איכא מאן דאמר אשר אזלינן בסדר נהי"ק דמטעם דאינו מעניננו מקדים לנר ברישא
- (7) מהרש"א
- (א) הוה מצי נמי לפרש דמקדים נר לרישא משום דנהנה מן האור תחלה

תד"ה לא הוו ידעיתו

תוס' בד"ה לא הוו ידעיתו כו' לא היה כוס כ"א למברך והיו מסתפקים אם כו' עכ"ל דבבית ריש גלותא היו רוב עם ולא היו סומכין כולן לשתות כך מפורש במרדכי ע"ש:

(1) הקדמה

(א) מי ששותה כוס אחד של יין ולא הוה בדעת' למישתי כוס אחריני

(ב) אלו לבסוף רוצה לשתות כוס אחריני בעי למיהדר וברוכי

(2) גמרא

(א) רבא

(i) בריך בפה"ג על יין בתוך הסעודה

(ii) והדר בריך בפה"ג על כוס ברכה של בהמ"ז דכך עשו בני ריש גלותא

(ב) קשיא כמבואר ברשב"ם

(i) בי ריש גלותא שאני

(ii) דבבי ריש גלותא לא ידעו אלו משקו להו כוס אחריני

(iii) והוה לי' כל חד כתחלת סעודתו

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) לפי סברא זו הוי להו לברך ברכה אחריני על כל כוס בתוך סעודתו בני ריש גלותא

(ב) תירוצ

(i) מוכרח דלא כרשב"ם

(ii) דאכן בטוחין היו דבתוך סעודתן משקו להו לכולהו כסי אחריני

(iii) אבל בבהמ"ז לא ה' אלא כוס אחד ולא היו סומכין כולן למישתי הימנו

תד"ה אנה דעבדי

בד"ה אנה דעבדי כו' דהא פסקינן בברכות דברים הבאים שלא מחמת הסעודה אחר הסעודה כו' עכ"ל בפרק כיצד מברכין כתבו התוספות דל"ג הכי אלא לאחר הסעודה גרסי' ותו לא וקאי בין אדברים הבאים שלא מחמת הסעודה ובין אדברים הבאים מחמת הסעודה ומסוף דבריהם בדבור זה דביין אפילו לאחר הסעודה א"צ לברך דלעולם חשיב מחמת סעודה כו' מוכח דהוה גרסי' התם כמ"ש הכא ולא כמ"ש התם ודו"ק:

(1) בתוספות כאן גרסי לגמרא בברכות ככה (גרסא א')

(א) "דברים הבאים **שלא מחמת סעודה** אחר הסעודה טעונין ברכה לפנייהן ואחרייהן"

(i) ונמצא דלא צריכין לברך לדברים הבאים מחמת סעודה

(2) בתוספות בברכות גרסי לגמרא ככה (גרסא ב')

(א) "דברים הבאים **שלא מחמת סעודה** אחר הסעודה טעונין ברכה לפנייהן ואחרייהן"

(i) ונמצא דצריכין לברך אפילו לדברים הבאים מחמת סעודה

(3) תוספות בגמרא דידן

(א) "יין שלאחר הסעודה אין צריך לברך עליו דמחמת סעודה הוא"

(4) מהרש"א

(א) מובן דתוספות משתמשין בגרסא א' דלא צריכין לברך לדברים הבאים מחמת סעודה

דף קג:

אמר לי' לא סבר לי'

[דף קג עמוד ב] גמרא א"ל לא סבר ליה מר אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר כו' וא"ת אמאי לא השיב לו מתחלה האמת כמו שהשיב לו עתה לבסוף כו' עיין במרדכי באורך וק"ל:

(1) גמרא

- (א) כי מטא רבא לאבדולי קם שמעי' ואדליק אבוקה משרגא
- (ב) אמר לי' ר' יעקב הרי כבר יש לך שרגא ולמאי צריכית אבוקה
- (ג) אמר לי' רבא שמעי' מדעתא דנפשא קא עביד
- (ד) אמר לי' ר' יעקב אי לא שמיע מיני' דמר לא הוי עביד
- (ה) אמר לי' רבא אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר

(2) מהרש"א

(א) קשיא

- (i) אמאי לא השיבו רבא מיד דאבוקה להבדלה מצוה מן המובחר
- (ב) תירוץ על פי מרדכי
- (i) ישנם ב' דיני אבוקה

(1) אבוקה מצוה מן המובחר בדרך כלל

(2) כשכבר מונח שרגא אין אבוקה מן המובחר

(ii) השתא

- (1) ר' יעקב אף כללא דאבוקה מצוה מן המובחר לא ידע
- (2) אבל רבא בטעות ס"ד

(א) דר' יעקב כבר ידע כללא זו וגם פרטא דכשכבר מונח שרגא אין אבוקה מן המובחר

(ב) ולא קמקשה לי' ר' יעקב אלא משום דבאירוע זו כבר מונח שרגא

(iii) לפיכך השיב רבא

(1) דצודק ר' יעקב דבאירוע זה אין אבוקה מן המובחר אלא שמעי' מדנפשי' קא עביד

(iv) אבל

(1) כשהמשיך ר' יעקב למימר לרבא "אי לא שמיע מיני' דמר לא הוי עביד אבוקה"

(2) הבין רבא דר' יעקב לא ידע אף הא דבדרך כלל אבוקה מן המובחר

(3) ולכך הקשה רבא לר' יעקב בחזרה "לא סבירא לי' למר דאבוקה מצוה מן המובחר"

רשב"ם ד"ה אסור לכו למיشتי

בפרשב"ם בד"ה אסור לכו למישי כו' ובה"ג נמי כתב דלא בעי לברוכי ברכת היין לאחריו עד לאחר ברכת המזון עכ"ל מפירושו נראה דלדעת ה"ג בעי מיהת ברכה לאחריו לאחר בהמ"ז וליתא דלדעת ה"ג לא בעי ברכה לאחריו גם לאחר בהמ"ז כמ"ש הרא"ש והמרדכי בשמו וכ"כ התוספות לקמן וק"ל:

- (1) גמרא כמבואר ברשב"ם
- (א) כיון דאמר הב לן וניברך אסור לשתות יין דברכת המזון אסוהי דעתא הוא
- (2) רשב"ם
- (א) ואפ"ה אינו מברך ברכה אחרונה על יין ששתה לפני שאמר הב לן וניברך
- (3) הלכות גדולות
- (א) "לא בעי לברוכי ברכת היין לאחריו עד לאחר ברכת המזון"
- (4) מהרש"א
- (א) לכאורה יכולין לפרש דברי בה"ג דמיהת לאחר ברכת המזון מברך ברכה אחרונה על יין ששתה לפני ברכת המזון
- (ב) אבל רא"ש ומרדכי תרוייהו ס"ל דדברי בה"ג מתאימים לשיטת רשב"ם
 - (i) דלא מברכין ברכה אחרונה ליין דבתוך הסעודה
 - (ii) ואין מברכין ברכה אחרונה אלא לכוס של ברכה ששותה לאחר בהמ"ז

תד"ה רב אשי

תוס' בד"ה רב אשי כו' וא"ת א"כ אמאי מברכיין בכוס שני שאחר הגדה בפ"ה כו' דלא הוי הפסק כדאמר הכא כו' עכ"ל אף על גב דבברכת המזון לא קי"ל כרב אשי והוי הפסק דעקר דעתי' ממשתי ס"ד לפי קושייתם דהגדה לא הויא הפסק לכ"ע ומדרב אשי גבי בהמ"ז נשמע לכ"ע גבי הגדה ועיין ברא"ש לקמן אדברי הרי"ף גבי ארבע כוסות וי"ס שהגיהו כל זה בדברי תוס' וז"ל אפי' תהא הגדה טעונה כוס א"צ לברך כיון שכבר בירך על כוס ראשון בשלמא בכוס בהמ"ז צריך לברך דהוי הפסק כדקאמר הכא כו' והיינו למאן דפליג ארב אשי ואין צורך להגיה דמדרב אשי נשמע לכ"ע גבי הגדה כפי סברתם דהשתא וה"ה דה"מ להקשות כן בכוס אחרון שלא לברך בפ"ה למאי דס"ד השתא דהגדה והלילא לא הוי הפסק ובתירוצם ניתא הכל דהגדה והלל מפסיק שפיר כמו בהמ"ז לדידן וק"ל:

בא"ד דהויא הגדה הפסק צריך לברך אחר ירקות בורא נפשות כו' עכ"ל זהו לשיטתם לקמן דבורא פרי האדמה דירקות אינו פוטר את המרור אלא דברכת המוציא פוטרותו דהוי כדברים הבאים מחמת הסעודה ודלא כפי' רשב"ם עיין לקמן:

בא"ד וגם נראה לברך אחר כל ד' כוסות על הגפן חוץ מכוס שני כו' עכ"ל דכוס שני פוטר היין שבתוך הסעודה וכ"ה במרדכי משא"כ בשאר כוסות דהוי הפסק אחריו בהגדה כמו בבהמ"ז אבל הרא"ש חולק בזה ועיין דבריו לקמן על הרי"ף:

(1) גמרא

(א) רב אשי

(i) ברכת המזון אינו הפסק ולכן אינו מברך פה"ג לכוס של ברכה

(2) רשב"ם כמבואר בתוספות

(א) להלכה לא אזלינן בשיטת רב אשי אלא ברכת המזון הוה הפסק וצריכין לברך בפה"ג לכוס של ברכה

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) הוה אמינא דתוספות

(i) הגם דקבענו להלכה אשר ברכת המזון הוי הפסק

(ii) מ"מ

(1) הלל והגדה לפני כוס ב' ולפני כוס ד' לא הוי הפסק

(2) ולכן דין שלהן להלכה דומה לדין בהמ"ז לפי שיטת רב אשי

(iii) ואכן יש ספרים דהגיהו תוספות למיכתב ככה בהדיא

(ב) ולכן מקשי תוספות

(i) כיון דכבר בירך בורא פרי הגפן לכוס א' למה צריך לברך בורא פרי הגפן לכוס ב'

(4) מהרש"א

(א) תוספות כיוונו גם כן להקשות כיון דכבר בירך בורא פרי הגפן לכוס ג' למה צריכין לברך בורא פרי הגפן לכוס ד'

(5) המשך תוספות

- (א) מסקנא
- (i) אף הלל והודאה הפסק הויין ולכן צריכין בורא פרי הגפן לכוס ב' ולכוס ד'
- (ב) קשיא
- (i) חלק א'
- (1) אלו הוה סבירא לן אשר הלל והגדה לא הוי הפסק
- (2) הי' מובן אשר בורא פרי האדמה לכרפס שאוכל לפני כוס ב' מוציא נמי למרור שאוכל לאחר כוס ב'
- (ii) חלק ב'
- (1) ברם מאחר דקבענו דהלל והגדה הוה הפסק
- (2) תיקשי דבאיזו ברכה ראשונה יוצא ידי חובתו למרור שאוכל לאחר הלל והגדה לפני כוס ב'
- (ג) תירוץ מבוסס על תוספות ד"ה והדר אכיל בדף קטו.
- (i) ברכת המוציא שלאחר כוס ב' פוטרותו
- (ii) דמרור חשיב כדברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה דהמוציא פוטר אותן
- (6) מהרש"א
- (א) שים לב
- (i) דלשיטת תוספות דהלל והגדה הוה הפסק נמצא דאחר אכילת כרפס לא יועיל ברכתו לשום דבר אחר
- (ii) ולכן צריך לברך בורא נפשות מיד לאחר שאכל לכרפס
- (ב) ומהאי טעמא נמי
- (i) לתוספות צריך לברך על הגפן לאחר כוס א' ולאחר כוס ג' ולאחר כוס ד' מחמת דהלל והגדה שלאחריהן הפסק הויין למה שיאכל אחר כך
- (ii) אבל לכוס ב' לא מברך על הגפן דהרי ברכת בפה"ג על כוס ב' ברכה לפני הסעודה היא אשר פוטרת יין שבתוך הסעודה

תד"ה וקאמר רב

בד"ה וקאמר רב כו' דדייק מדלא תיקנו יין לבסוף כו' עכ"ל משאר קידוש או הבדלה לא הוה קשיא ליה כיון דלא הוה הרבה ברכות ודאי דאינו מפסיק כמו בהמ"ז דאית ביה הרבה ברכות אבל ביקנ"ה הוי ס"ד דרב אשי דהווי נמי הרבה ברכות וה"ל לתקן יין לבסוף דלא להוי כ"כ הפסק בין בפ"ה לשתייה כמו בבהמ"ז ודו"ק:

(1) גמרא כמבואר בתוספות

(א) רב אשי ס"ל דבהמ"ז לא הוה הפסק ולכן כששתה יין בתוך סעודתו אינו מברך בפה"ג לשתיית כוס של ברכה

(ב) ומייתי ראי' מיו"ט שחל להיות במוצאי שבת דמברך יקנ"ה

(i) כלומר דמברך על היין לפני שאר הברכות

(ii) ולא אמרינן דצריך לברך על היין בסוף כדי שלא יפסיקו שאר הברכות בין ברכת היין לשתיית היין

(2) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא מייתי רב אשי סייעתא מן סדר הבדלה של שאר מוצאי שבתות דברכת נר לא חשיב הפסקה בין ברכת היין להבדלה

(ב) תירוצ'

(i) בבהמ"ז מפסיקין הרבה ברכות בין ברכת היין לפני הסעודה או תוך הסעודה לשתיית כוס של ברכה לאחר הסעודה

(ii) ולכן איצטריך רב אשי סייעתא מגוונא דמפסיקין הרבה ברכות בין ברכת היין לשתיית היין

(iii) השתא

(1) בהבדלה ליום טוב שחל להיות במוצאי שבת מפסיקין הרבה ברכות בין ברכת היין לשתיית היין

(iv) משא"כ

(1) בכל שאר מוצאי שבת לא מפסיקין הרבה ברכות בין ברכת היין לשתיית היין

דף קד.

תד"ה בעי למימר

[דף קד עמוד א] בד"ה בעי למימר כו' ואת יום השביעי מששת ימי כו' חש"מ דשרי דבר האבוד ובשבת אסור זה חלוק שבת מי"ט כו' עכ"ל אין זה הפירוש מדוקדק דמאי זה חלוק שבת מי"ט דהא יום טוב גופיה חלוק בזה מחש"מ ויותר נכון בזה הפי' שכתב הרא"ש דיום טוב של חג הוא חלוק בדבר אבוד מששה ימים של חה"מ וחשיב לה התם הבדלה אחריתא אלא דבין יום השביעי לששת ימי המעשה לא חשיב כיון דמעין חתימה היא בעלמא אחר חג' א"ל נמי הכי ואינה מן המנין ע"ש גם עיין במרדכי עוד דרך אחרת בזה וק"ל:

(1) גמרא

(א) ר' אושעיא

(i) הפוחת בהבדלה לא יפחות מג' והמוסיף לא יוסיף על ז'

(ב) רבא

(i) בין יום השביעי לששת ימי המעשה חשיב "מעין חתימה" ואינו נכנס לחשבון הבדלות

(ii) ולכן במוצאי שבת של כל ימות השנה איתנהו

(1) ג' הבדלות

(א) בין קדש לחול

(ב) בין אור לחשך

(ג) בין ישראל לעמים

(2) מעין חתימה

(א) בין יום השביעי לששת ימי המעשה

(3) חתימה

(א) בא"י המבדיל בין קודש לחול

(2) תוספות ד"ה בעי למימר

(א) לרבינו תם ביום טוב שחל להיות במוצאי שבת נוהגין לומר

(i) ז' הבדלות

(1) בין קדש לחול

(2) בין אור לחשך

(3) בין ישראל לעמים

(4) בין יום השביעי לששת ימי המעשה

(5) הני תרי דחשיבי כהבדלה אחת מחמת דתרווייהו מבדילין בין שבת ליום טוב:

(א) בין קדשת שבת לקדשת יום טוב הבדלת

(i) במלאכת אוכל נפש דאסור בשבת ומותר ביום טוב

(ב) ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת

(i) בדבר האבוד דאסור בשבת ויום טוב ומותר בחולו של מועד

(6) הבדלת [בין כהנים ללויים] וקדשת את עמך ישראל בקדשתך

(7) הבדלת [בין לויים וישראלים] וקדשת את עמך ישראל בקדשתך

(ii) מעין חתימה

(1) הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדשתך

(iii) חתימה

(1) בא"י המבדיל בין קדש לקדש

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) כיון דדבר האבוד אסור בין בשבת בין ביום טוב ליכא הבדלה לגבי' בין שבת ויום טוב

(ב) ברם

(i) עיין בטבלא דלהלן לשיטת רא"ש אשר הבדלה דדבר האבוד משמעו הבדלה בין "יום השביעי לששת ימי המעשה משמעו הבדלה דיום אחרון של חג מששת ימי חול המועד שלפני יום אחרון של חג

(ii) ואכן הבדלה אחרת היא מן הך דאוכל נפש דהוה הבדלה בין שבת ליו"ט

(ג) קשיא לרא"ש

(i) הרי נמצא דאיכא ח' הבדלות

(ד) תירוץ

(i) ליכא ח' הבדלות מחמת

(1) דקבענו אשר "בין יום השביעי לששת ימי המעשה" בשאר מוצאי שבתות לא חשיב הבדלה

דמעין חתימה הוה ואינו נכנס למנין הבדלות

(2) ולכן אף כשחל יום טוב במוצאי שבת נמי לא נכנס במנין הגם דביו"ט אינה מעין החתימה

רבינו תם	רא"ש	שיטת מרדכי (הוזכרה במהרש"א)
ברוך אתה וכו'		
המבדיל בין קדש לחול	חד	חד
בין אור לחשך	תרי	תרי
בין ישראל לעמים	תלת	תלת
בין יום השביעי לששת ימי המעשה	ארבע	מעין פתיחה היא ולא נחשבת כהבדלה
בין קדשת שבת לקדשת יום טוב	חלוק שבת מיו"ט בדין אוכל נפש (חמש חלק א')	מעין חתימה ולא נחשב כהבדלה
ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת	חלוק שבת מיו"ט בזה שהולו של מועד מותר בדבר האבוד (חמש חלק ב')	חלוק יום ראשון דחג מששת ימי חול המועד שלאחריו (ארבע)
הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדשתך	בין כהנים ללויים (שש) ובין לויים מישראלים (שבע) והוי נמי מעין חתימה	בין כהנים ללויים (חמש) ובין לויים מישראלים (שש) והוי נמי מעין חתימה

התזמנה וגם שבע (על הבודלת הפרכת בין קדש לקדשי קדשים)	התזמנה	התזמנה	ברוך אתה ד' המבדיל בין קדש לקדש
---	--------	--------	------------------------------------

תד"ה בין יום

בד"ה בין יום כו' מעין חתימה היא ה"ג הוי מצי למפרך הא לא כתיבא כו' עכ"ל לא הבנתי דבריהם כיון דקושטא הוא דמעין חתימה היא לא תקשי ליה הא לא כתיבה דמעין חתימה היא ולא ממנינא היא בין לפי סברת המקשה ובין לפי המתריץ ולהכי לא פריך ליה אלא כיון דמעין חתימה היא ולא ממנינא היא דלא כתיבא הא בצר לה חדא וק"ל:

(1) הקדמה א'

- (א) שרי לעשות ג' הבדלות או ז' הבדלות במוצאי שבת שלא חל להיות ביום טוב
(ב) "בין יום השביעי לששת ימי המעשה" מעין חתימה הוא ולא נכנס למנין הבדלות לשיטת תוספות

(2) הקדמה ב'

- (א) ר' יהושע בן לוי
(i) דיקא הבדלות דכתיבי עולין לחשבון ג' וז' הבדלות

(3) הקדמה ג'

- (א) מביאין ברייתא דלכאורה מיתני בה ח' הבדלות דבהם נכללין "בין הים לחרבה" וגם "בין יום השביעי לששת ימי המעשה"

(4) גמרא

- (א) קושיא א' דמקשן
(i) "בין הים לחרבה" לא כתיבא ואף על פי קתני בברייתא דמן המנין הוא
(ii) הרי מוכרח דאף הבדלות דלא כתיבי עולין למנין
(ב) תירוץ
(i) לעולם צודק ר' יהושע בן לוי דאין מונין הבדלות דלא כתיבי
(ii) וסמי מכאן "בין הים לחרבה"
(ג) קושיא ב' דמקשן
(i) אם כן דלא קתני בין הים לחרבה לא נשאר לך אלא שש דהרי בין יום השביעי לששת ימי המעשה אינו עולה בחשבון מחמת דמעין חתימה הוא
(ד) מסקנא דמקשן
(i) אלא מוכרח דהבדלות דלא כתיבא עולות בחשבון הבדלות
(ii) ודלא סמי מכאן "בין הים לחרבה" ועולה לחשבון דהרי אינו מעין חתימה ולא מעלה ולא מוריד הא דלא כתיבא
(iii) מה שאין כן "בין יום השביעי לששת ימי המעשה" דלא עולה לחשבון
(1) דהגם דלא מעלה ולא מוריד הא דלא כתיבא
(2) מכל מקום שפיר מעלה ומוריד הא דהוה מעין חתימה
(iv) ונמצא לבסוף דבברייתא נמנין שבע הבדלות

(5) תוספות לפי הבנת מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא הקשה מקשן בקושיא ב' שלו דאין למנות "בין יום השביעי לששת ימי המעשה" מחמת דלא כתיבא

(6) מהרש"א

(א) תירוץ לקושיית תוספות

(i) מקשן עדיף לי' להקשות קושיא דעולה יפה בין למקשן בין לתרצן

(ii) וקבענו אשר

(1) מקשן ותרצן תרוייהו אית להו דהבדלה דמעין חתימה אינה עולה במנין

(2) ודיקא תרצן אית לי' דהבדלה דלא כתיבא אינו עולה מן המנין

(ב) והי לך שיעור לשון מהרש"א

בד"ה בין יום כו' מעין חתימה היא ה"נ הוי מצי למפרך הא לא כתיבא כו' עכ"ל לא הבנתי דבריהם כיון דקושטא הוא ד[בין יום השביעי לששת ימי המעשה] מעין חתימה היא לא תקשי ליה [כלומר לית להקשות] הא לא כתיבה בין לפי סברת המקשה ובין לפי המתריך [דדיקא למתריך איכא להקשות הא לא כתיבא] ולהכי לא פריך ליה [מקשה למתריך] אלא כיון [דבין יום השביעי וכו'] מעין חתימה היא ולא ממניא היא [אשר מטעם זה בין יום השביעי לששת ימי המעשה אינו מן המנין בין למקשה בין למתריך] [דמשום דלא כתיבא [בין הים לחרבה קשה דיקא למתריך] הא בצר לה חדא וק"ל: